

ÅRSTIDSBREVET

for steinærbarnehagene i Norge
sommer 2008

Årstidsbrevet

E-mail: aarstidsbrevet@hotmail.com

Utkommer med fire nummer hvert år og utgis av Steinerbarnehageforbundet i Norge,
www.steinerbarnehagene.no e-mail: forbundet@steinerbarnehagene.no

Sekretær: Grete Gulbrandsen, telefon: 957 23 918 (mandag).

Det internasjonale steinerbarnehageforbundet, IASWECE, www.iaswece.org

Redaksjon:

Styret i Steinerbarnehageforbundet i Norge.

Årstidsbrevet henvender seg til forbundets medlemmer med informasjon. Det skal være en felles arena til drøfting av faglige spørsmål og er tenkt for alle med interesse for Steinerpedagogikk i førskolealderen og emner som har med oppdragelse å gjøre.

Årstidsbrevet baserer seg på bidrag med:

- * Innlegg bygget på egne erfaringer, observasjoner og undersøkelser eller forskning;
- * Praktiske gjøremål, eventyr, ideer til ringen og håndarbeid;
- * Tanker du har gjort deg rundt litteratur og kildematerialer som steinerbarnehagene baserer sin virksomhet på;
- * Anmeldelser av nye bøker som inspirerer deg;
- * Innlegg eller intervjuer, f. eks. med steinerbarnehagefolk som har vært lenge med i arbeidet;
- * Hjemmesider som støtter arbeidet med å bedre barns vilkår;
- * Dine egne kommentarer og spørsmål til dette Årstidsbrevet samt tidligere utgaver.

Bidrag til neste nummer

sendes til redaksjonen senest:

20. februar, 20. mai, 15. september, 20 november.

Adresse:

aarstidsbrevet@hotmail.com

eller

Mette Johannessen, Birkebeinerveien 18, 2618 Lillehammer

(merk brevet "Årstidsbrevet")

Telefontid: fredager mellom kl. 14-16, tlf. 61278246 eller mobilnr. 98836108

Abonnement:

Abonnement bestilles for kr. 200.- per år.

Abonnementet løper til oppsigelse foreligger.

Et gratis abonnement følger med medlemskapet i Steinerbarnehageforbundet i Norge.

Stillingsannonser for barnehagene er gratis.

Andre annonser: kontakt redaksjonen.

Forbundets styre:

Grete Gulbrandsen (gretegul@email.no) er sekretær i en 20 % stilling. Hennes engasjement varer til 2014.

Grete, 56 år, arbeidet som førskolelærer fra 1973 i privat og offentlige virksomheter. Har vært 10 år i Steinerskolen som klasselærer, men ville tilbake til Steinerbarnehage. Hun er styrer på Steinerbarnehagen på Nordstrand.

Bjørge Løkken Røed (lo-roed@online.no) er styreleder og arbeider opp mot steinerskoleforbundet, PBL og lovgruppen og har 20 % stilling. Hun er innvalgt til 2008.

Bjørge har arbeidet med steinerpedagogikk i over 25 år, både i barnehage og skole. Hun er styrer nå i Aurora Steinerbarnehage på Nesodden som hun startet for 17 år siden. Hun har vært i styret for Steinerbarnehagene siden 1996.

Mette Johannessen (aarstidsbrevet@hotmail.com) har 10 % stilling som IASWECE-representant og 20 % for å redigere og distribuere Årstidsbrevet. Hun er innvalgt i styret til 2010.

Hun har arbeidet med steinerbarnehagepedagogikk i 20 år, både i Sverige og Norge. For tiden arbeider hun med 6-årsgruppen på Steinerskolen i Lillehammer.

Randi Rokstad Eliassen (randi.rokstad@lyse.net) fra Stavanger er innvalgt til 2010.

Hun har arbeidet i steinerbarnehage siden '80-tallet. Nå er hun pedagogisk leder for Bukkene Bruse i Stavanger.

Gro Løkken (groeland@online.no) fra Drammen er innvalgt til 2011.

Hun har i en årrekke arbeidet med helsepedagogikk i Sverige. De siste 14 årene har hun arbeidet i steinerbarnehagen i Drammen og har bl.a. startet ny barnehage der.

Mari Rise Knutsen (mari.rise.knutsen@hotmail.com) fra Oslo er innvalgt til 2012.

Hun har arbeidet flere år i offentlig barnehage. Hun er steinerførskolelærer og har de siste 5 år arbeidet ved Eventyrbrua Steinerbarnehage.

Sigbjørn Hegland (sigheg@gmail.com) fra Stavanger er innvalgt til 2013.

er utdannet på deltidsutdanningen på RSH, ferdig 2007. Har arbeidet mange år i Bukkene Bruse, Stavanger, er nå styrer i Biå Steinerbarnehage, Stavanger.

Astrid Helga Sundt (as-helg@online.no) fra Bergen er innvalgt som vara til 2013.

tok master på RSH 2007. Har arbeidet mange år i Tryllefløyten, Bergen.

Hege Næsheim (hege@nexit.com), som arbeider ved Solrosen Steinerbarnehage i Oslo, er innvalgt som vara til 2012.

Innholdsfortegnelse

Lærermeditasjon, Rudolf Steiner	4
Fra redaksjonen	5
Nytt fra styret	6
Verdenslærerstevne 2008, Goetheanum, Grete Gulbrandsen	7
Om computere, Per Rønnov	8
En reiseberetning fra Chile, Helle Heckmann	11
Ingen sortering av barn, Marianne Tellmann	12
Sansernes utvikling, Dr Bruno Callegaro	14
Undersøkelse fra USA viser at --	16
Den Sixtinske madonna: skal man ha den i barnehagen? René Querido ...	18
Nasjonale leseprøver er en stor urett mot elevene, Harald Nilsen	21
Vi på Solstreif barnehage, Gro Løkken	22
Tanker rundt dagsrytme i barnehagene våre, Bjørg L. Røed.....	25
Hvem spiser av min gulost? (eventyr)	26
Barnevers	27
Svenska sidan: Jag lär mig se og höra utan spejarblick, Anne Widmark ...	28
Bokanmeldelse	30
Sakset: Bruk av smertestillende hos barn fordoblet.....	31
Annonser	32
Kalender	34
Medlemsliste	35

Omslagsbilde: Johan Adriaenssen.

LÆRERMEDITASJON

**Åndelig synskraft,
vend deg innad i skuen;
hjerte-berøring
rør ved den sarte sjele-væren;
i anende ånds-syn,
i hjertets sjele-berøring,
der vever bevissthets-væren.
Bevissthets-væren, som fra det øvre
og fra det nedre av menneske-vesenet
binder verdens-klarhet
til jorde-mørket.**

**Åndelig synskraft
hjerte-berøring
få øye på, berør
i menneskets indre
vevende verdens-klarhet
i rådende jorde-mørke:
mitt eget
menneske-forme-kraft
frembringende
kraftskapende
viljebærende
selv.**

Rudolf Steiner

Steinerbarnehagene i Norge

Kjære lesere!

Det internasjonale forbundsarbeidet (IASWECE) fortsetter å vokse. I forbundet av steinerbarnehager verden over styrker vi initiativ i begynnerfasen og i organisasjonsarbeid, bl. a. med økonomi, nettverksbygging og veiledning. Se Helle Heckmanns rapport fra arbeidet i Chile, s. 11. Gjennom mandatgrupper bedrives praktisk forskning som forbereder internasjonale møter og konferanser for steinerbarnehagefolk verden rundt.

Det er 2000 steinerbarnehager og flere land vil samle sine barnehager i egne landsforbund som vårt eget Steinerbarnehageforbundet. Dette er en forutsetning for å være medlem i IASWECE. Under den tiden en slik prosess tar kan man være støttemedlem - slik Japan er, som er det siste tilkomne skudd på IASWECE-stammen.

IASWECEs råd og styre samles to ganger i året.

I mai 2009 skal Steinerbarnehageforbundet i Norge være vertskap. Vi skal møtes på Fokhol Gård i fire dager.

Disse møtene er helt avgjørende for den internasjonale bevegelsen, men de er samtidig en stor økonomisk påkjenning for IASWECE - som har langt større handlingskraft enn økonomi. Landsrepresentanter som ikke kan betale for reise og opphold under våre arbeidsmøter blir sponsort av IASWECE.

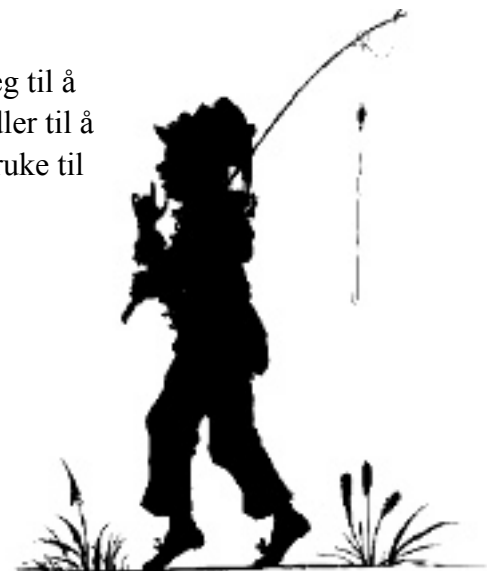
LA OSS SOM VERTSKAP TA FRAM DUGNADSÅND! LØFT FRAM GIVERGLEDE OG LYST!

Jeg oppfordrer alle steinerbarnehager i Norge til å bidra med minst 1000 kroner hver, til reisestøtte og opphold for de IASWECE-representantene som er helt avhengig av gaver for å kunne delta i det internasjonale arbeidet.

I mai 2009 kommer det ca. 30 personer fra 26 land og jeg gleder meg til å representere Norge og fortelle om oss. Om vi også kan samle nok midler til å bære møtet økonomisk frigir vi dermed midler som IASWECE kan bruke til de enkelte initiativ verden over.

Bidrag sendes til
Steinerbarnehageforbundet,
kontonummer: 1254 0518 600.
Merkes "IASWECE 2009".

God sommer,
Mette Johannessen.

Nytt fra styret

Jeg takker for tilliten av å bli gjenvalgt som leder i Steinerbarnehageforbundet og lover å gjøre mitt beste i denne rollen.

Det er mange utfordringer å ta tak i. Finansieringen av barnehagene er en stor utfordring og siste runde i denne kampen er ikke tatt. Vi venter på nye innspill fra departementet.

Forslag om obligatorisk barnehage for femåringer må følges nøye opp slik at vi er i forkant. Vår nye plan kan være et hjelpemiddel på veien til å takle de utfordringene.

Samarbeidet med skoleforbundet for å styrke steinerpedagogikken er også et arbeidsfelt som krever innsats hele tiden, det går ikke av seg selv.

Siste hånd på verket av utformingen av pedagogisk plan gjøres nå i sommer av mandatgruppen for planarbeidet. Forslag til layout må gjøres sammen med styret i vårt forbund og skoleforbundets styre.

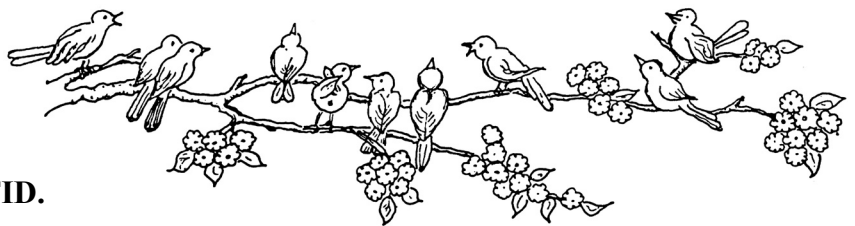
Arbeidet rundt 100 årsmarkeringen holdes varmt og det kommuniseres med involverte parter slik at barnehagene også får aktuelt stoff inn i stevnet.

Mitt arbeide nå går mye ut på å følge opp og ferdigstille oppgaver som er påbegynt.

Til høsten venter nye oppgaver og utfordringer.

God sommer til alle dere dyktige mennesker som holder fremtiden i hendene.

Beste sommerhilsener fra
Björg Lobben Røed, Styreleder.

STYRETS ARBEID I DEN SISTE TID.

I forbindelse med årsmøtet var det mange punkter som skulle på plass. Vi hadde møte med valgkomiteen om deres innstilling, vi hadde finpussing av forhold rundt årsmøtet og vi hadde samtaler om gjennomføring av årsmøtet. Og—det ble bra!

Det er rart å tenke på at Isolde er ute av styret etter alle disse årene! Vi takker henne for alt hun har bidratt med!

Nye kluter er hjertelig velkommen. De er Sigbjørn Hegland, Stavanger, som nytt styremedlem og Astrid Helga Sundt, Bergen som nytt vara medlem.

Nå skal vi ta oss en pust i bakken og samle krefter til høsten med utgivelse av pedagogisk plan og Fellesstevne for barnehagene, skolene og foreldrene, gled dere og bli med.

I dag kom det er stor takk for alle våre bidrag til IASWECE, hver krone kommer godt med.

Grete, sekretær.

VERDENSLÆRERSTEVNE 2008

GOETHEANUM

Etter noen flotte dager i Alpene dro Mette Johannessen og jeg til Dornach på Verdenslærerstevnet, rett etter påske i år.

Kirsebærtrærne stod i full blomst, fuglene kvitret, ja det var våren. Det er mektig å ankomme Goetheanum for første gang. Bygget kneiser på toppen av en stigning, riktig retter seg mot himmelen, men også, pga. sin arkitektur, til oss mennesker.

Hundrevis av lærere fra hele verden var samlet, alle tungemål var å høre, fargerike gevanter overalt. Noe av det alvorlige ble borte gjennom alle dette som omga og fylte Goetheanum.

Temaet for dette Verdenslærerstevnet var: **Viljens utvikling, hvordan vekke tanken?** Temaet ble belyst gjennom små morgenglimt inn i ulike aldres undervisning via små forestillinger, hovedforedrag om menneskets utvikling fra småbarnsalderen og oppover, studie og arbeidsgrupper over ulike temaer, naturvitenskapelig ettermiddagsforedrag og kunstnerisk program om kvelden. Vi riktig badet i temaet. Inn i mellom var det måltider og menneskemøter.

I åpningsforedraget belyste Christof Wiechert hvordan nærheten til elementene i dag er blitt så å si helt borte, de kan ikke lenger hele/nære oss. Særlig de 4 nedre sanser lider under dette. Vi må bidra til å skape et hus for mennesket som kan bli helt, jo mer abstrakt livet blir, jo mer hullete blir huset vi skal bo i gjennom hele livet. Viljen viser seg som tre mirakler hos det lille barnet, reise seg, gå, snakke, tenke, men hva så?

Som voksen må vi gjennomtrenge det vi vil formidle, bli tematikken. Vi kan ikke og skal ikke bruke gamle planer, vi må hele tiden skape på nytt, da forbinder vi oss med det vi vil formidle. Vi må oppdra barnet slik at det kan utvikle seg videre enn oss. Inn i viljen-

den gode viljen. I barnehagen er det helt nødvendig at vi er hele og sanne mennesker.

Christoffer Clouder tar neste dag for seg flere aspekter ved å omgås det lille barnet. Kvalitetene i **undring**, det å kunne undre seg. Han sier at undring kommer før tanken. I tidlig barndom brukes forestillingsevnen til å danne det fysiske legemet. Vi må vite at barnets evne til å være fleksible er starten på tankens utvikling. Evnen til å være i forandring og aktivitet. Han sier at hengivelse er et bedre ord enn etterligning. Barnet ønsker å gi seg hen til verden, slik bli erfaringene en del av oss. Vi må være moralske mennesker når vi samhandler, det er starten på etisk oppdragelse. Barn i dag trenger mennesker som bryr seg og engasjerte, ikke ferdige oppskrifter. **Undring- Lidenskap- Bevissthet.**

Han peker også på utfordringer rundt barndom i dag: misbruk, ernæring og helse. Flere og flere barn (og foreldre) har store problemer allerede i barnehagen. Vi må ikke bli segregerte virksomheter, vi må integrere oss, de eldste må være sammen med de yngste for utviklingens skyld. Undring må gjenskapes i fellesskapet. Sosiale endringer og prosesser er helt nødvendige.

Barndommen er under angrep, det er felles for alle utdanningssyn. Her må vi stå sammen og finne en vei mot en bevisst holdning til barndommen.

Dette var de to foredragene som gikk direkte på den første syvårsperioden.

De naturvitenskapelige foredragene bør vi prøve å få oversatt, da de underbygger mange av de holdningene til oppdragelse vi så godt kjenner, TV, PC og søvn for eksempel.

Grete Gulbrandsen, sekretær, steinerbarneha geforbundet.

Per Rønnow

OM COMPUTERE

Opdragelse er at tænde en ild – ikke at fylde en spand!

(Heraklit, 540 - 480 f.v.t.)

Det følgende er ikke en kritik af computere, men et kritisk blik på deres anvendelse i grundskolen. Amerikanerne har et udtryk, der hedder 'Techno Fix', og det lader til, at andre generationer også har været på jagt efter dette 'Techno Fix', så vi er ikke de første. Nogle af fortidens ekspertudsagn lød bl.a.:

Thomas Edison (20'erne)

Opfinder af den elektriske pære:

»Den bevægede film (motion picture) vil bestemt revolutionere hele skolevæsenet og.... om få år vil den, om end ikke helt, erstatte brugen af skolebøger.«

William Levinson (50'erne)

Fhv. direktør for skolevæsenet i Cleveland Ohio, USA:

»Den tid kommer måske, da den transportable radiomodtager vil være lige så almindelig i klasseværelset som en tavle.«

B.F. Skinner (60'erne)

Amerikansk professor i adfærdsforskning og opfinder af læremaskinen:

»Ved hjælp af læremaskiner og programmeret instruktion vil eleverne kunne lære dobbelt så meget på samme tid og med samme indsats som i et standard klasseværelse.«

Larry Cuban (90'erne)

Professor og uddannelsesforsker ved Stanford University:

»I fremtiden vil der ikke findes skoler. Jeg tror computeren vil sprænge skolen. Dvs. skolen som et sted hvor der er klasser, lærere som holder eksamen, mennesker struktureret i grupper efter alder, som følger en læreplan – og alt det der.«

Præsident Clinton (90'erne)

USAs fhv. Præsident:

»Vicepræsident Al Gore og jeg har sat det mål at forbinde hvert klasseværelse med Internettet i året 2000.«

»Computere er lige så meget en del af klasseværelset som tavler er det.«

I flere år har jeg forgæves søgt efter en skole i verden, der kunne fremvise nogle konkrete resultater mht., om eleverne er blevet dygtigere siden indførelsen af IT i skolen. Og efter adskillige års erfaring med IT i skolen kommer der nu flere meldinger om dårlige erfaringer især fra USA men også fra England og Tyskland. Et af de steder folk valfartede til for at se IT i funktion i skolen, var 'Liverpool High School' i Syracuse, New York, som længe blev anset som fremtidens modelskole mht. IT. Her opnåede man det, man kalder 1-1, dvs. en computer pr. elev: "Efter 7 års erfaring er der overhovedet ingen beviser på, at IT har haft nogen som helst indflydelse på elevernes resultater – ingen," sagde formanden for 'Liverpool School Board' Mark Lawson. "Lærerne klager over, at kassen står i vejen. Den er distraherende i læreprocessen." Så Liverpool High har besluttet at udfase de bærbare her til efteråret med den begrundelse, at "computere i undervisningen er uddannelsesmæssigt tomt og værre", skriver New York Times.

Matoaca High School, i nærheden af Richmond, Virginia, begyndte udfasningen af deres fem år gamle bærbar leasing program sidste efterår efter at man havde konstateret, at eleverne "ikke viste bedre akademiske resultater sammenlignet med skoler uden bærbare." En undersøgelse viste, at eleverne sjældent brugte deres maskiner for at lære.

I en af de største løbende studier har 'Texas Center for Educational Research' (almennyttig organisation), "indtil nu ikke fundet nogen overordnet forskel på statens eksamensgennemsnit mellem 21 mellemskoler, hvor eleverne fik bærbare computere i 2004 og 21 skoler, som ikke fik dem."

Mark Warshauer, professor i pædagogik

ved University of California, og forfatter af 'Bærbare og IT-kompetence: Læring i det trådløse samfund', har heller ikke fundet bevis på, at computere har forbedret eksamenskarakterer i 10 skoler i staterne California og Maine fra 2003 til 2005. (1)

Den 6. okt. 2006 bragte det tyske blad 'Der Spiegel' en artikel: 'Je mehr am Computer, desto dümmen'. To forskere fra München, Fuchs og Woessmann, har studeret det tyske PISA-resultat og kalder computere i skolen for en uring, "weil die Jugendlichen mehr daddeln als lernen", (meningsløs beskæftigelse i stedet for at lære)... "At ville indrette flere computer-arbejdspladser i skolen, eller bærbare som erstatning for bøger, som i USA, er ikke blot forkert men også farligt," mener Fuchs, den ene af forskerne, "for hvis man benytter computeren mere end én gang om ugen, falder elevernes præstationer betydeligt. At investere i computere betaler sig ikke for skolen. Man skulle hellere investere i bøger", er deres konklusion. (2) Fuchs' og Woessmanns resultater kan læses på engelsk på BBCs hjemmeside. (3)

I Der Spiegel, 18.juli 2007, findes et interview med en af USAs ledende uddannelsesforskere Jonathan Zimmerman, som giver udtryk for sin skepsis vedr. computere i skolen: (4)

Artiklen fra NY-Times handler om elever på gymnasie-niveau (high school), og hvis man ikke kan se nogen forbedring på disse alderstrin – hvilken virkning har maskinerne mon så på endnu yngre elever? Kan man overhovedet bruge maskiner til at undervise børn? Og hvilken virkning har mon computere så på førskolebarnet? Den seneste hjerneforskning har måske svaret på spørgsmålet.

Hjerneforskningen har oplevet nogle enorme

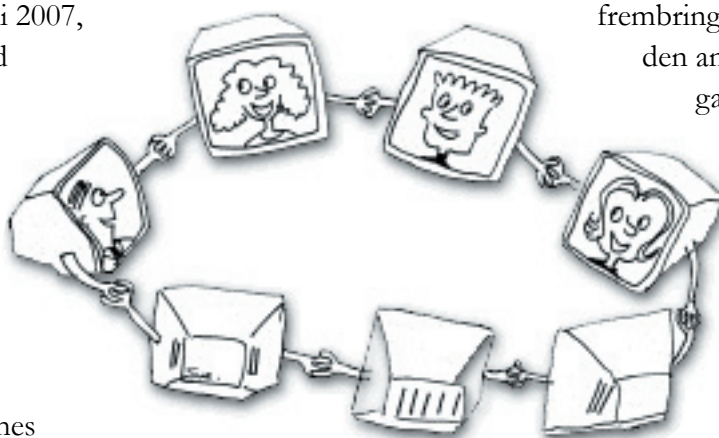
gennembrud i de senere år, og et af dem er opdagelsen af 'spejlneuroner', som bl.a. danner stammen i Daniel Golemans bog 'Social intelligens' (Forl. Borgen, 2006). Der findes en anden præcis og kortere beskrivelse om betydningen af disse spejlneuroner af den tyske professor, psykiater og forsker Joachim Bauer i hans bog 'Hvorfor Jeg Føler Det, Du Føler, Intuitiv kommunikation og hemmeligheden ved spejlneuroner' (Forl. Borgen, 2006).

Spejlneuron-fænomenet blev opdaget af den italienske psykolog, forsker og leder af Psykologisk Institut ved universitetet i Parma Giacomo Rizzolatti i et forsøg med aber. I 90'erne udvidede han sine forsøg til også at omfatte mennesker. For at gøre det kort går det ud på, at vi, når vi ser et menneske udføre en handling, selv foretager en indre bevægelse, der kan registreres af en scanner (kernespiantomografi), som om vi selv foretog den. Ikke blot foretager vi den indre tilsvarende handling, men vi opfanger også sindsstemningen hos den udførende person, dvs. vi kan lynhurtigt aflure intentionen bag handlingen. Vi kender det, når et smil

frembringer et smil, vi føler den andens smerte, vi gaber og hoster ofte i kor, mao. efterligning og empati. Små børn begynder denne efterligning med mundbevægelser allerede en time efter fødslen,

men kun ved levende stemmer. Historien har flere tragiske eksempler på børn, som af en eller anden årsag blev afskåret fra deres medmennesker og voksede op i naturen. Det var stort set umuligt at bringe disse børn ind i en normal udvikling, for som forskerne siger "use it or lose it" (brug det eller mist det).

Kortfattet: For at danne sig billeder af andre menneskers handlinger eller muligheder for at

handle er det nødvendigt at foretage en indre simulering af disse handlinger og bevægelser i os selv, og denne evne er først færdigudviklet mellem puberteten og tyverne. Børns leg spiller en uhyre stor rolle i dannelsen af disse spejlceller. Og i dette samspil udvikler børn og unge også deres selvfølelse, deres selvværd. Børn med indlæringsvanskeligheder lider ofte netop af et lavt selvværd. Vi kan ikke forstå og beskrive andre menneskers handlinger, hvis ikke vi selv er i stand til at lade som om, vi selv udfører dem og altid i relation til vores egen selvfølelse. Den efterligning, som kommer til udtryk legemligt hos førskolebarnet, er en indre aktivitet, som kan ses via hjernescanning hos alle mennesker undtagen autister. Dette samspil med vore medmennesker er også en vigtig forudsætning for at kunne lære af hinanden, og at det er lige præcis denne spejling autisterne mere eller mindre mangler og som gør, at de har så svært ved at lære. Og det er nok også grunden til, at mange autister føler sig hjemme foran en computer, hvor der ikke foregår eller forventes dette samspil. En ting der har vakt undren i forskerverdenen er, at der i IT-verdenens centrum, Silicon Valley, California, nærmest er sket en eksplosion i antallet af børn med autisme i de sidste 20 år. (5) (6).

Joachim Bauer udtrykker essensen af dette fænomen meget præcist: "Neurobiologisk set er det mellemmenneskelige forhold mellem den, der lærer, og den, der indlærer, af afgørende betydning i forholdet til "At lære ud fra en model" (forbillede). Som forsøg viser, afviser en iagttagers spejlceller enhver aktivitet, hvis den iagttagede handling ikke bliver udført af et levende individ, men af et instrument, et apparat eller en robot. Heraf kan man drage den slutning, at den personlige vejledning er en afgørende komponent i undervisning og indlæring, også når en undervisende person viser, hvordan man skal gøre. Da lærere aldrig kun kan agere som formidlere af et stof, men også altid træder frem som hele personer, bliver det klart, at effektiv undervisning og indlæring i skolen kun er mulig inden for rammerne af en

vellykket udvikling af forholdet mellem lærer og elever." (Bauer side 95-96).

Astrofysiker Clifford Stoll som var med til at skabe det første internet, Arpanet, og forfatter til bogen »Silicon Snake Oil – second thoughts on the information highway« siger lidt sarkastisk:

»Computere i klasseværelset er 90'ernes filmstrimler. Vi elskede dem, fordi vi ikke behøvede at tænke i en hel time; lærerne elskede dem, fordi de ikke behøvede at undervise, og forældrene elskede dem, fordi de viste, at skolen var på forkant med teknologien. Men vi lærte ikke noget i det tidsrum.«

Hver time et barn tilbringer foran en skærm, er en time tabt i den virkelige verden, hvor livet og den virkelige læring foregår. Derfor er computere i børneskolen et spild af tid og penge.

Psyko Meteorologi

*Et smil får solen
til at tindre
i verdensaltet
i vort indre.
Hvis det blev fattet
af lidt flere,
Så ville mange
smile mere.*

(Paul Vermehren)

Venlig hilsen

Per Rønnow, pensioneret lærer.

1) <http://www.nytimes.com/2007/05/04/education/04laptop.html?ex=1185768000&en=d945f960c7609397&ei=5070>

(NY-Times kræver bruger login, som tager et par min. at oprette og er gratis)

2) <http://www.spiegel.de/schulspiegel/wissen/0,1518,378164,00.html>

3) <http://www.spiegel.de/schulspiegel/wissen/0,1518,491962,00.html>

4) http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/4032737.stm

5) <http://www.time.com/time/covers/1101020506/scautism.html>

6) <http://www.rottent.com/library/medicine/epidemics/autism/>

En rejseberetning fra Chile

Af Helle Heckmann

Så sidder jeg i Santiago og kigger ud på denne vidunderlige totalt forurenede by med 7 mill. indbyggere. Solen brager ned for her er det sensommer. Sommeren har været utrolig varm og det frygtes at der vil blive tørke. Hvad laver jeg dog her? Dette spørgsmål stiller jeg mig selv jævnligt, men det er svært at svare på.

Chile er et land med utroligt store forskelle. Fra ørken mod nord, grænsende til Bolivia, utrolig storslået natur med næsten ingen indbyggere og hele den lange vej mod syd, jeg tror mindst 8000 km langs stillehavet ned til ildlandet der består af 1000 ør fulde af pingviner, sæler og hvaler. Intet sted er der mere end 2 timers kørsel tværs gennem landet til Andesbjergene, som med deres evige sne knejser lag på lag, det ene bjerg mere storslået end det andet. Jeg betages ustanseligt af naturens mangfoldighed og skønhed. Men hvad er naturen værd hvis den ikke beboes af venligsindede mennesker.

Chiles befolkning er utrolig imødekommende, uden at være for påtrængende. Jeg har alle steder mødt en nysgerrighed og en venlighed der er ægte. Chilenerne har let til smil og en humor uden ironi. der er øjenkontakt med det samme og ingen frygt at spore. Chile er et 3.-verdensland der er i stærk udvikling. Det er vel det sværeste at acceptere da farten slår meget af kulturen ihjel. Penge bliver målet og ikke samværet. Samtidig er udvikling nødvendig, men balancen er svær. Her er stor fattigdom, dog kan det ikke sammenlignes med nabolandene Peru og Bolivia. På en måde er Chile beskyttet af hav på den ene side og bjerge på den anden side, at de ligesom må selv og bliver lidt glemt af verden. 10 % ejer 80% en udvikling som måske er meget normal efterhånden. Jeg kan undres over at der deles så lidt. Dem der er rige lever i utrolig luksus, som vi slet ikke kan forestille os, mens de fattige har mindre end lidt. Landet er dog så næringsrigt at sult næppe findes.

Uddannelsesmæssigt er landet i en stor krise. Der er 10 års skolegang med uniform og meget lig gamle dages disciplin. Det der læres er efter metoden "lær for test". Minder det om noget? Dette bevirker at alle kan fx læse, men de aner ikke hvad de læser da forståelsen ikke er udviklet. Børnehaverne er så skoleagtige, at selv her sidder børn ved bord og bliver belært. Leg er ikke eksisterende. De testes allerede fra 3 års alderen. Nederlag sætter sig tidligt i barnesjælen og det ses på hele kroppen. Forældrene forventer af deres børn, de skal være noget. Ingen tid til leg. Fjernsyn, computer og test er livet for mange. Jeg spørger mig selv hvorfor chi-

les folkesjæl er så frodig, kunstnerisk og poetisk, hvorfor vil de ligne alle andre? Middelklassen og de rige bruger selvfølgelig privatskoler. Pinochet forårsagede en folkevandring af gode lærere til privatskoler p.gr.a. langt bedre lønninger. Her er USA forbillede. I de 17 år Chile har haft demokrati har man vendt sig mod USA og ikke mod Europa. Dette har bevirket en øget forbrugermentalitet og meget lidt almen dannelse.

Steiner bevægelsen her eksisterer, men har selvfølgelig trange kår, da man i den grad et alternativ der afviger meget fra normen. Man skal være modige forældre for at turde stikke ud fra mængden. Men hvor børnene trives, det ses så tydeligt at det bliver mere og mere stuerent at vælge det. I Santiago er der hele 3 skoler. 2 af dem er gamle og har ofte overskole. Den nyeste, som jeg er stærkt forbundet med, er 7 år gammel og har til 7. klasse, samt 3 børnehaver. Det er dyrt at gå her. Ikke så dyrt som andre privatskoler, men det er ikke for de fattige. Der er dog startet en BH i et slumkvarter, Kasper Hauser, hvor alle kan gå, og der samles hele tiden penge ind til den, så den kan eksistere. Mod nord findes en lille skole og børnehave. Den har en fadderbørnehave i DK, Bonsai, som fra i år hjælper den med at eksistere. I kan tænke jer, at på landet har man ingen penge, og kun idealister kan få sådan noget til at køre rundt. Mod syd er der en anden børnehave som i år også ønsker at starte en lille skole op, men uddannet personale og økonomi gør det rigtig svært. Der findes et andet initiativ hvor man forsøger sig med BH samt skole og biodynamisk landbrug, og antroposofisk lægekonsultation. Det har taget tid at få en lille by til at forstå noget så anderledes, men Limache synes at lykkes over al forventning. Andre små initiativer findes spredt rundt i bjerge og landsbyer. Folk som brænder for at give børnene en chance for at vokse op med kærlighed til livet og naturen.

Jeg tror, at det er grunden til at jeg vælger at være her. Det er muligt, selv med få midler, og der er mange der ønsker at gøre det. Det største problem er selvfølgelig uddannelse. Dette er nok det vigtigste af alt, at få etableret et seminarium, så pædagogerne er rustet til den opgave, det er at kalde sig en Steiner børnehave eller skole. Jeg oplever at Chile er det perfekte land at have steinerinstitutioner, da folkesjælen er så kunstnerisk, at det falder naturligt at have den antroposofiske tilgang til læring. Hvis nogen af jer på nogen måde føler at I kunne tænke jer at være fadder til en lille børnehave, skole, barn formidler jeg gerne kontakten. At hjælpe her giver umiddelbar resultat. Kære venner, und jer selv en pause, tag rygsækken på ryggen og rejs ud i verden, gerne til Chile og se hvor anderledes dejlig verden også kan være. Vi behøver ikke at være bange, verden er også god.

Ingen sortering av barn

VG-innlegg (4. april 2008)

Marianne Tellmann

Det finnes ingen pedagogisk praksis der "kroppen avslører personligheten", slik VG skriver.

Vi kan berolige kunnskapsministeren og si oss enige i hans kritiske utsagn om at man ikke «skal sette merkelapper på barn».

Pedagogikk

Rudolf Steinerhøyskolen i Oslo tilbyr steinerpedagogisk lærer- og førskolelærerutdanning på bachelornivå samt mastergradsstudier i steinerpedagogikk. Lærer- og førskolelærerutdanningene er praksisnære pedagogiske profesjonsutdanninger med vekt på faglige og didaktiske kunnskaper. Blant annet anvender Steinerhøyskolen fenomenologiske arbeidsmåter med basis i steinerpedagogikkens antroposofiske idegrunnlag.

Noen kjerneverdier: pedagogikk innebærer en helhetlig tilnærming til barn og læring der kunnskap er sentralt, men også kunst, der mennesket respekteres **som kropp, men også som** ånd.

Kunnskap

Lærere, uansett skoleslag, skal legge til rette for godt læringsarbeid og menneskelig utvikling for hver elev, og

en lærerutdanning skal sette nye lærere i stand til å ta vare på denne oppgaven. Til det trengs fagkunnskap, didaktisk og metodisk kunnskap, kunnskap om barn og ungdoms læring og utvikling. God praksisopplæring er derfor avgjørende for å bli gode lærere.

I praksisperiodene skal studentene gjennomføre en rekke oppgaver innen undervisning og observasjon. Både undervisningsoppgavene og observasjonsoppgavene gjennomgår en progresjon gjennom studieårene, så studentene gradvis nærmer seg å kunne påta seg det faglige og menneskelige ansvaret ved å være lærer.

Uttryk

Som menneske blant mennesker iakttar vi hverandre. Vi har ikke direkte tilgang til andres tanker og følelser, men sanser og vurderer hele tiden andres ytringer og væremåter. Som lærer må jeg øve en mer profesjonell evne til å iaktta og forstå elevers forskjellige måter å uttrykke seg på. Noen er utpreget verbale, andre ytrer seg tydelig gjennom utadrettete handlinger og følelsesuttrykk. Noen er tilbakeholdne; da gjelder det mer enn ellers å legge merke til blikk, mimikk og væremåter. Uansett er det viktig å trene sin evne til å skille mellom hva

jeg sanser og hvordan jeg forstår et barn. Mål for observasjonsoppgavene i praksisopplæringen er å lære studentene en fordomsfri og helhetlig iakttakelse av barn.

Observasjon

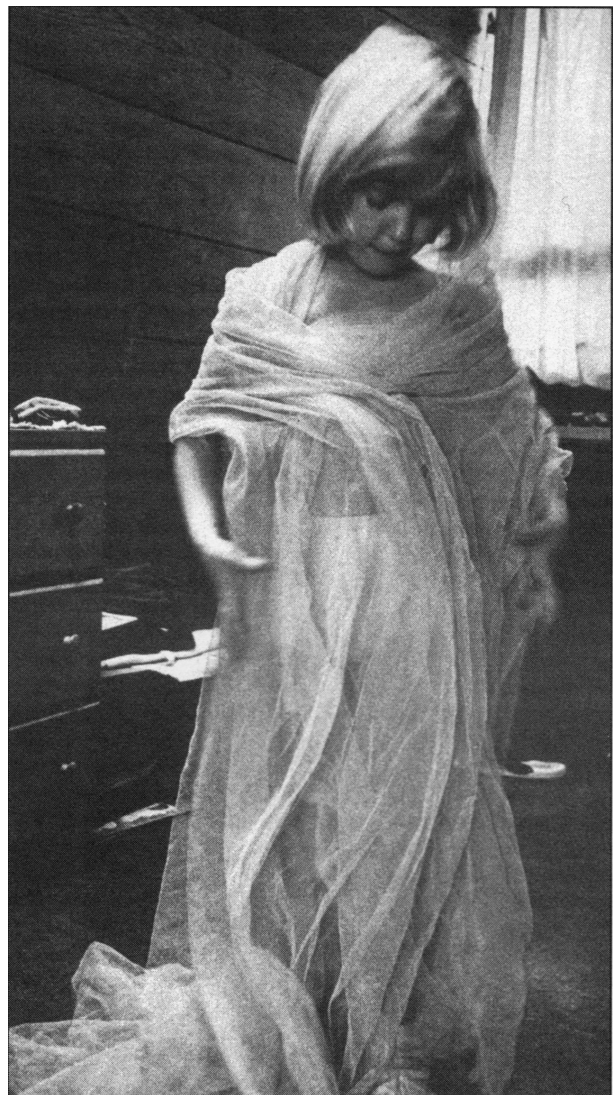
Med antroposofisk menneskekunnskap som utgangspunkt kan vi si at hvert barn er en unik individualitet som, med arv og miljø som grunnmur, bygger sin legemlige og sjelelige bolig gjennom barndom og ungdom. Mer nøkternt uttrykt, med tanke på skolearbeidet: Det er elevene som gjør læringsarbeidet, og det er lærernes oppgave å finne materialene og nøklene til en individuell motivasjon og innsats hos hver elev. For å klare dette må læreren blant annet øve en differensiert, men fremfor alt respektfull elevobservasjon. Ideen om tilpasset opplæring er grunnet på at læreren ser og forstår elevens situasjon og læringsmuligheter.

Første bud for god elevobservasjon som del av praksisopplæringen blir da: du skal øve en kjærlighetsfult og ikke-bedømmende iakttakelse. I løpet av alle praksisperiodene ved Rudolf Steinerhøyskolen lærer studentene å få et helhetlig blikk for både hvert enkelt barn og for den klasse eller elevgruppe barnet inngår i. Barnets ytre fremtoning spiller ingen sentral rolle her, og danner på ingen måte noe utgangspunkt for å bedømme personligheten. Snarere må iakttakelsesøvelsene ved Steinerhøyskolen forstås slik at man som lærer tross alt har sine sanser, sin erfaring og sin kunnskap som bakgrunn for å gi en god undervisning. Evnen til å iakttå utgjør kun en liten del av alle de ferdigheter en lærer anvender i sin yrkespraksis.

Forrige århundre

Tegningene og førstesideoppslaget i VG gjengir en tavleillustrasjon fra et foredrag Rudolf Steiner holdt i begynnelsen av forrige århundre. Det kan ikke trekkes noen direkte konklusjoner fra Steiners utsagn til steinerpedagogisk praksis i dag. Rudolf Steiners livsverk er omfattende, mangfoldig og til dels 100 år gammelt. Det egner seg dårlig som oppslagsverk for detaljer, men har sin styrke i å stimulere og provosere til en helhetlig tenkning om pedagogikk.

Observasjonsoppgavene i praksisopplæringen har ett sentralt siktemål: å gjøre seg lydhør for hvert barns situasjon og behov, kognitivt, emosjonelt og fysisk og dermed kunne legge til rette for godt læringsarbeid.

(tidligere publisert i SAX 2000-4)

Sansernes udvikling

ALLIANCE

retten til en barndom

af Dr. Bruno Callegaro

(Forord og oversættelse af Per Rønnow)

Forord

Et organisk sundt legeme er en forudsætning for et sundt liv og en sund udvikling af intelligensen. De livskræfter, der er stærkt aktive i legemets opbygningsfase i de første 7 år, danner senere grundlaget for udviklingen af intelligensen. Ud over at lære at gå og tale og den sjæle- og anden hygiejne, barnet får gennem efterligning, spiller barnets leg en afgørende rolle for en sund udvikling og en harmonisk frigørelse af intelligenskræfterne fra legemet. Men det er vigtigt her, at man ikke forveksler intelligens med indhold. For hvis et husket indhold bliver forvekslet med intelligens, ville autister være de mest intelligente mennesker på jorden. Den indre dynamik der foregår under barnets leg fortsætter i måden, hvorpå barnet senere håndterer viden på en dynamisk måde (kreativitet), i modsætning til en opmagasineret statisk viden, dvs. huskede færdige begreber, som barnet ikke selv har dannet. Man kan ligeledes sige, at jo mere færdig-defineret et stykke legetøj eller legeprocessen er, desto mindre indre dynamik skaber barnet selv i legen.

Når denne udvikling har nået et vist punkt, løsnes disse kræfter fra den organiske proces, og barnet er da først skolemodent. Dvs. at det går ud over sundheden, hvis der gribes ind med for tidlig abstrakt indlæring og dermed fremskynder en løsrivelse af disse kræfter, inden de er nået til en vis afslutning med deres arbejde i legemet. Dr. Bruno Callegaro har forsket i sammenhængen mellem de organiske livsprocesser og barnets udvikling af evnen til at lære og bringer her en koncentreret skitse af denne sammenhæng. (PR)

Sanseorganer, Sanseintegration og Evnen til at Lære

Det nyfødte barn møder den omkringliggende verden skridt for skridt uden at kunne forstå den endnu. Faktisk er der en helhed, en slags globalitet, som det lever i uden at have en bevidsthed om situationen.

Enhver genstand eller kvalitet i den omkringliggende verden er forskellig fra barnet. De er enkelte detaljer, isolerede og adskilt fra helheden.

Sanseorganerne bliver modnet, mens det lille barn møder de enkelte genstande og kvaliteter.

Hvert sanseorgan er en specialisering af huden (ektodermen), nøjagtigt udkrystalliseret alt efter hvilken kvalitet det iagttager: øjnene for farver, øret for lyde, øresneglen for balance osv.

Denne adskillelse eller differentiering fortsættes af nervesystemet – til hvert sanseorgan er der en tilhørende nerve eller nerveforbindelser, der fortsætter differentieringen af iagttagelserne ind i organismen. Denne proces bliver betonet endnu stærkere af myeliniseringen af de enkelte nerver (myelin = nerveskede), hvor enkelte nervefibre er isolerede fra det omkringliggende af en indhylning dannet af substansen myelin. Denne modning kræver for sanserne helt op til de første otte år for at være færdigudviklet..

Denne proces er et vigtigt værktøj for opvågningen af det lille barns bevidsthed overfor de enkelte detaljer i omverdenen.

Af hensyn til forståelse og indlæring er det nødvendigt at integrere denne differentiering og de enkelte detaljer. Integrationen af sanserne som en isolering af sanserne er en aktiv, individuel proces og kræver sine organiske værktøjer.

Det er livsprocesserne, der opretholder den levende sammenhæng i organismen og sørger for, at sanseorganerne ikke krystalliserer og udskiller sig så meget, at de ikke dør i organismen.

I livets første år op til skolemodningen, modnes både sanse-/nervesystemet og livsprocesserne.

Den første livsproces er åndedrættet.

Sanseorganerne er næsten helt mineraliserede. (Øjets linse, det indre øres hårceller, ligevægtsansens krystaller m.m.)

Sanseorganerne fortsætter ind i organismen gennem nerverne, som er lidt mere vitale end sanseorganerne. Det er åndedrættet, der konstant beliver nerverne, så at de mere tilhører livsorganismen end sanseorganerne.

Forbindelsen mellem åndedrættet og nervesystemet er formidlet af den cerebrale rygmarvsvæske, hvis rytmiske bevægelse falder sammen med vejtrækningens bevægelse: indånding presser cerebralvæsken opad langs ryggraden mod hjernen og løfter hjernen og nerverne ud af tyngdekraften i.h.t. Arkimedes princip. Udånding får rygmarvsvæsken til at bevæge sig nedad; hjernen og nerverne bliver så underlagt tyngdeloven.

Åndedrættet er en livsproces, der ubevidst er bundet til sanseorganerne. Ved skole-parathed vågner de forskellige livsprocesser til bevidsthed. Åndedrættet i bevidstheden er fundamentet for opmærksomhed, mellem koncentration og distraktion. Opmærksomhed læres samtidigt med modningen af et sundt åndedræt, både pædagogisk og organisk. Det er ikke kun den cerebrale rygmarvsvæske og lungerne, der er involveret i åndedrættet (de håndterer luft og ilt), men også nyrerne og leveren (de fordøjer kvælstoffet i blodet), og selvfølgelig blodet. Knoglerne er også beslægtet med åndedrættet; konsolideringen af knoglesubstansen har brug

for kulsyre, som ikke er blevet udåndet. Opmærksomhed og koncentration bringer mere struktur i knoglerne og en rolig oprejsthed til det vågnede barn.

Den anden livsproces er samlingen af alle organiske processer beskæftiget med opvarmning af organismen: lever og fordøjelse (varmeproduktion), hjertet, blod og blodårer (fordeling af varme, varmefornemmelse i den indre hjertehinde), huden (vedligeholdelse af varme inden i organismen, varmefornemmelse, udelukkelse af varme fra de ydre omgivelser), ørerne og området omkring baghovedet (ind- og udånding af den indre varme og det omkringliggende eller i indre vedligeholdelse, som huden gør det).

Hvis disse organiske processer er sunde og modne, vil de komme op til overfladen som interesse: muligheden for at holde et emne eller en iagttagelse varm og forbinde dem med entusiasme.

Den tredje livsproces er ernæringen: den organiske evne til at opbygge egne substanser og fylde den fysiske form med materie. I skolebarnets vågnede bevidsthed er disse organiske processer nu modnede og legemsfrie og dukker nu op som muligheden for at tilegne sig lærestoffet, at begynde at danne og opbygge sit eget indhold (efter opmærksomhed og interesse) ud af det, som læreren bringer.

Den fjerde livsproces er sekretion og udskillelse: den nødvendige afgiftning, udskillelse, opdelingen af indre og ydre substanser, bekræftende hvilke substanser forbliver i det indre. Nogle af de vigtigste organers virke her er: lungerne, nyrerne, leveren, galdeblæren og tarmene, huden, nogle kirtler (f.eks. bugspytkirtlen).

I læringsprocessen er der en vågen kapacitet og glæde ved at stille spørgsmål, som børnene, måske allerede i førskolealderen, senest i puberteten, filtrerer og differentierer det, de voksne bringer dem i møde.

Den femte livsproces er vedligeholdelse: plejen af det, der er inde i organismen. Nogle vigtige organer er involveret her: alt i forbindelse med lymfen, mange kirtler, musklerne (samling af blod, f.eks. opmagasinering af sukker), milten. I den lærende proces finder vi evnen til at udarbejde og opfatte det lærte som en legemsfri vedligeholdelsesproces i det skolemodne barn.

Den sjette livsproces er vækst – nye substanser, nyt væv og nye proportioner dannes, ud af egen organisme og ikke kun det, som blev taget udefra. Hele stofskiftesystemet deltager; i særlig grad kirtlerne (hormoner).

I læringsprocessen ser vi den legemsfri vækst som berigende, evnen til at bringe egne og nye elementer ind i timerne; og også evnen til at associere.

Den syvende og sidste livsproces i rækkefølgen er reproduktion. Ved ordet reproduktion skal ikke kun den seksuelle modning forstås, men også den vedvarende genopbygningsproces, regenerering af organer, væv og celler gennem hele livet, men også helingen af f.eks. sår. Ikke kun substanser, men hele organismer kan gendannes.

I læringsprocessen er der et forbløffende udtryk i elevens egne hæfter/notater, som kan afvige meget fra det, læreren formidlede.

Derfor er læringsprocessen en forvandling af livsprocesser. Og livsprocesserne burde være inkluderet i diagnoser og terapier ved indlæringsvanskeligheder som mangel på opmærksomhed m.m. Pædagogisk kan man forbedre indlæringssevnen ved at øve det, der allerede er i bevidstheden – men for at kunne befri indlæringssevnen fra legemet

(skolemodenhed) er det meget vigtigt og nødvendigt at praktisere livsprocesser i det daglige som f.eks. bagning, madlavning, håndarbejde, vaske, stryge, havearbejde....

Disse hører til den tidlige barndoms Waldorf/Steiner pædagogik og bidrager til skolemodningsprocessen. Og de kan praktiseres ind i skolealderen, være inkluderet i skolens aktiviteter som basis for behandlingen af indlæringsvanskeligheder. Differentieringen af hvilket organ er relateret til en bestemt læringsproces (opgave for en læge) samt medicinering med passende midler og diæt er en opgave for skole- eller børnelægen, som kan hjælpe skolemodningsprocessen, når barnet ikke selv er i stand til det og på denne måde hjælpe pædagogen.

Omkring og efter puberteten er der nogle patologiske attituder, som peger tilbage på livsprocesserne. Voldelige anfald kan ofte føres tilbage til fordøjelsen (destruktion er normalt i den sunde organisme, men ubevidst, og passende bundet til legemet. Er fordøjelsen først blevet svag, kan disse kræfter dukke op i en voldelig adfærd). Narkotiske stoffer frigør ufrivillige fantasibilleder eller sansebedrag fra organiske/kemiske processer ind i bevidstheden.

Alderspassende livsprocesser i puberteten er f.eks. havebrug eller arbejdet med landskabsarkitektur på skolens grund eller omgivelser, eller måske arbejdet med en tom grund et eller andet sted i byen. Eller måske madlavning, lave lettere måltider for skolen et års tid.

Igen – der er behov for fantasi både af hensyn til elevgruppen og den enkelte elev – og den medicinske behandling af individet må hvile på en organisk diagnose.

Venlig hilsen
Dr. Bruno Callegaro
© 2007 Per Rønnow

Undersøkelse fra USA viser at...

Sterke bånd mellom foreldre og nyfødte er fordelaktig for førskolebarnet.

Det å ha nære bånd mellom foreldre og barn viser seg å være bra når barnet skal begynne på skolen. Men hva innebærer det egentlig? Det innebærer at førskolebarnet vil være i bedre stand til å kontrollere deres egen oppførsel ved å kunne vise tålmodighet, overveielse av situasjoner, kontroll av egne behov og større modenhet.

Alt dette fant forskere ut i en ny studie fra Iowa Universitet.

Forskerne så på 102, for det meste hvite familier—mødre fedre og babyer—som hadde deltatt i studien siden barna var 7 mnd gamle til de var omtrent 4 ½ år gamle. Gjentatte observasjoner ble gjennomført i familienes hjem og i et laboratorium. I de første to årene observerte forskerne hvordan foreldre og barn forholdt seg til hverandre, spesielt om de var på bølgelengde, oppfattet hverandres behov, kommuniserte bra, og trivdes i hverandres selskap. Kort sagt, de undersøkte om foreldrene og barna hadde utviklet et nært, positivt samarbeide med gjensidig respekt for hverandre.

Når barna var 4 ½ år gamle, observerte forskerne hvordan barna reagerte når foreldrene ba de om å la være å gjøre noe og foreldrene så forlot rommet. De observerte også hvordan førskolebarnet gjorde oppgaver som krevde tålmodighet, overveielse, kontroll, og modenhet ved impulskontroll—som f. eks. å bli bedt om å holde et sukkertøy i munnen uten og spise det.

Studien viser at barna som hadde utviklet et nært, positivt og gjensidig respektfullt forhold til mødrene i de første to åra av livet sitt, løste oppgavene bedre enn de barna som ikke hadde utviklet slike bånd.

Forskerne oppdaget også hvilken effekt et nært og godt forhold mellom foreldre og barn hadde senere i barnets liv. Når mødrene og de små barna utviklet denne nærheten i de første to årene, behøvde ikke mødrene å bruke streng disiplin senere for å få barna til å gjøre som de ville. Og i tillegg til dette, så viste det seg at god kontakt mellom mødre og barn gjør at førskolebarnet kan oppføre seg bedre i barnehage og skole.

Noen av disse funnene var likedan for fedre og barn. Gjensidige positive forhold mellom far og barn i de første to årene gav også barna bedre oppførsel og selvkontroll når de ble 4 år. Allikevel, i kontrast til mor og barn forhold, var far/ barn forhold mindre tydelige. Forhold mellom fedre og barn har i sin alminnelighet blitt studert mye mindre enn forhold mellom mor og barn. Og for å få et klart bilde av far/barn, er nærmere studier nødvendige.

”De fleste foreldre vet at når de er sammen med sine barn mens de er små, legger de grunnlaget for barnas utvikling videre”, ifølge Grazyna Kochanska. Professor i Utviklingspsykologi ved Universitetet i Iowa og lederen av denne studien. ”Nå har vi bedre forståelse for hva dette virkelig innebærer. Foreldrenes investering i å bygge et nært og godt forhold til sine barn vil gi gode resultater flere år senere.”

Godt foreldreskap hjelper krevende spedbarn å utvikle seg positivt i skolealderen

Noen spedbarn blir betraktet som krevende: de utfordrer foreldrene ved å gråte ofte, de er veldig aktive og greier ikke å tilpasse seg nye situasjoner eller mennesker. Andre spedbarn blir beskrevet som enkle å ha med å gjøre, tilfredse og rolige.

Vanlig sunn fornuft sier oss at disse velfungerende barna vil gjøre det bedre på skolen enn de såkalt krevende. Men det viser seg ikke å stemme i alle tilfeller og årsaken til dette ligger i hvilken type omsorg som gis til de krevende barna.

Undersøkelsen, som fulgte barnet fra fødselen til første klasse, fant at de førsteklassingene som var vanskelige som spedbarn, men som fikk tilstrekkelig og god omsorg, klarte seg like bra eller bedre med hensyn til både faglig og sosial utvikling, enn de barn som var veltilpassede som små og i tillegg var blitt tatt godt vare på.

Nøkkelen til vellykket tilpasning er godt foreldreskap både for de vanskelig og de enkle barna, fastslår Anne Dopkins Strigth, professor i utviklingsstudier ved Indiana University og undersøkelsens leder.

Studiet ble gjennomført av forskere ved Indiana University og University of North Carolina. Forskerne fulgte barn som deltok i National Institut of Child Health and Human Developments' (NICHD) Study of Early Child Care From Birth to First Grade.

De 1364 familiene kom fra 10 ulike områder i USA og inkluderte etniske minoriteter (24%) og enslige mødre(14%).

Når barna var seks måneder gamle, fylte moren ut et spørreskjema om barnets temperament. Barn som ikke tilpasset seg nye situasjoner bra, var veldig urolige, hadde sterke følelsesutbrudd og gråt mye ble klassifisert til å ha et vanskelig temperament. Forskerne observerte morens forhold til

barnet(spesielt hennes uttrykk for varme i forhold til barnet og hennes aldersadekvate grensesetting) seks ganger fra spedbarn til 1.klasse.

Når barna begynte i 1. klasse fylte lærerne deres ut et spørreskjema om barnas tilpasning i skolen, deres akademiske kompetanse, sosiale ferdigheter som å samarbeide og selvkontroll og hvordan de forholdt seg til lærere og medelever.

Resultatene av undersøkelsen viser at de såkalte vanskelige barna skåret like bra og bedre enn de velfungerende, forutsatt at disse vanskelige barna hadde et nært og godt forhold til sine foreldre i de første årene. Dette støtter teorien om at spedbarna varierer etter hvilken grad av følsomhet nervesystemet deres har ovenfor inntrykk. Og jo mer følsom spedbarnet er jo mer vanskelig vil de oppleves i følge forskerne. På grunn av deres mer følsomme nervesystem, vil spedbarn med vanskeligere temperament sannsynligvis være mer irritable og gråte oftere. Men disse spedbarna er nok også mer mottagelig for omsorgsfull oppdragelse og den negative konsekvensen av dårlig foreldreskap er større. Og av den grunn er kvaliteten på forholdet mellom foreldre og barn viktigere for disse barna enn de veltilpassede barna.

”Denne studien viser at det er viktig å identifisere vanskelig temperament tidlig, slik at riktige tiltak kan settes inn,” i følge Stright. For eksempel, kan helsesøstre og leger komme i kontakt med foreldre som opplever spedbarna som krevende og sette inn støttende tiltak. Studien viser også at det er viktig å gi foreldre med vanskelig barn støtte. Disse barna kan utmatte og irritere foreldrene, men ved riktige grep kan disse barna bli en ressurs for seg selv og omgivelsene både faglig og sosialt.”

(Tidligere publisert i Science Daily, februar 2008, oversettning: Ingrid Klausen)

Den Sixstinske madonna: skal man ha den i barnehagen?

René Querido

Blandt de utallige mesterverk fra renessansen inntar nok Rafaels Sixstinske madonna en fremtredende plass. På en suveren måte uttrykker den store motsetninger: Maleriets karakter er både storslaget og intimt, med himmelsk og jordisk stemning, hellig og verdslig i skildringen av det moderlige og det evig feminine.

Rafaël (1483-1520), som ble født på en langfredag, døde også på en langfredag, bare 37 år gammel, malte den Sixstinske madonna ved 35-års alderen. Dette tilhører derfor kunstnerens senere verk. Selv om maleriet ble benyttet som alterstykke i mange år, kan dens egentlige intensjon ha vært noe helt annet. Siden den er utført på lerret i stedet for på tre, som var vanlig, kan det ha vært malt utelukkende for å bæres i prosesjoner gjennom Romas befolkede gater, under høytider dedikert til jomfru Maria. Dette kan forstås som om bildet på tross av sin praktfulhet og størrelse mer var ment for folk flest enn for geistlighet og adel.

De siste 250 år har bildet hengt i Nasjonalgalleriet i Dresden, Tyskland, en vakker by som ble bombardert i slutten av 2. verdenskrig. Maleriet overlevde alle kriger, revolusjoner og opprør fra 1800-tallet og oppover. Blant maleriets beundrere kan man finne forskjellige og fremtredende personligheter, som Goethe, Novalis og Dostojevskij.

I dag nærmer man seg originalen, som er ca 250 cm høy – figurene er i naturlig størrelse – fra

enden av et langt galleri. Det man opplever i det man sakte nærmer seg bildet er overveldende. Hovedfiguren som bærer barnet skrider varsamt mot iakttakeren som en slags oversanselig åpenbaring. Med de grønne forheng dratt fra på begge sider går man på et vis over en terskel inn i en himmelsk sfære. Mot en bakgrunn av talløse engelaktige ansikter og støttet av bølgende skyer innvier Maria med barnet oss i moderskapets mysterium. Den kvinnelige hovedfiguren kombinerer klarhet og guddommelig ynde med jordisk skjønnhet. Rafaël kan ha vært inspirert av en av sine mange vakre modeller, men her har han transformert opplevelsen til opphøyd ynde. Barnet er bemerkelsesverdig våkent og bevisst for å være så ungt, som om han er klar over den tornete vei som han er forutbestemt å gå på jorden.

Det er viet liten oppmerksomhet til de to helgener som flankerer hovedfiguren. De utgjør en vesentlig del av komposisjonen, og det gjør også de to små englene nederst på bildet, som stille men samtidig skjelsk, peker på hendelsene. På venstre siden ser man den hellige Sixtus II, en storslagen gammel mann, ikledd gyllne pavegevanter. Han ser anerkjennende på moren og barnet, hans høyre hånd peker på betrakteren mens hans venstre hånd hviler medfølende på hans hjerte.

I sterk kontrast skildres den unge, vakre, hellige Barbara på høyre siden. Hun vender hodet sitt og ser ned på oss, hengivent foldes hendene over brystet. Den historiske bakgrunn

til disse to personer vil gi ytterligere mening til hele komposisjonen. Både den hellige Barbara (235-313) og Sixtus II (pave fra 257 til 258) levde i Italia da utviklingen av den opprinnelige kristusimpulsen ennå ikke var hindret av kirkeogmer og styremakters godkjenning.

Barbara, som var kjent for sin skjønnhet, blev innestengt i et tårn av sin far, som fryktet at hun hadde blitt kristen. Hun holdt fast ved sin tro og utsto forferdelige pinsler som skamferte henne for livet. Hennes far ville ha henne henrettet, men legenden sier at faren ble truffet av lynet i det øyeblikk henrettelsen skulle fullbyrdes. Den hellige Barbara blev nesten 80 år og var kjent for sin innsats for fattige og syke.

Sixtus II, som bare var pave i ett år, evnet å stifte fred under en forferdelig strid. Dette oppnådde han ved å avstå fra makt. Han var viden kjent for sin storsinnethet og sin velvilje, ble helligforklart kort etter sin død og var høyt aktet, helt opp til renessansen. Disse to biografiske bilder hjelper oss å forstå at det var med innsikt Rafael vagte å portrettere nettopp disse to helgener på hver sin side av Maria og barnet. De representerer arketyper: Sixtus med makt forvandlet til fred; Barbara som ofrer skjønnheten for spirituell kjærlighet, begge inspirert av det evig kvinnelige som gir liv til barnet. Om vi til og med ser på den sentrale figuren som en guddommelig arketype, som manifesteres på det fysiske plan i all sin prakt, skjønnhet og klarhet, da løftes dette mesterverk over en snever og dogmatisk tolkning. Det er ikke utelukkende et kristent maleri i en snever betydning av ordet. Enhver troende, det være seg kristen, jøde eller buddhist, kan bli dypt grepet av motivet, fordi det representer et bevisst og evig moderlig ideal, som bærende på sitt barn våkner fra uskyldighet til kjærlig handlekraft. Slike framstillinger finner man også i andre kulturer: i Isis og barnet Horus, i Kwan Yin eller *The Cannon of the Orient*.

La oss nå ta for oss spørsmålet: bør en reproduksjon av den Sixstinske madonna pryde våre barnehager, og i tilfelle, hvorfor?

I 1911 ga Rudolf Steiner noen anvisninger

til dr Peipers, i München, vedrørende den velgjørende effekt en stadig gjentatt betraktning av Rafaels madonnabilder, arrangert i form av et pentagram, kunne framkalle. Serien på 15 bilder hvorav Rafael står bak de fleste (det er et av Donatello og et av Michelangelo) åpner med den Sixstinske madonna som i sin komposisjon baserer seg på pentagrammet, og avslutter med Rafaels Transfigurasion, hans siste og uferdige maleri. Forbausende nok er de svarthvite trykk, som Rudolf Steiner anviste til Peipers som meditasjonsmaterial for hans pasienter, kraftfulle nok til å sette i gang en terapeutisk prosess.

Hvordan kan vi forstå en slik prosess? I våre kretser kjenner vi til at man kan oppnå psykologisk styrke ved å meditere over et vers eller et mantra. Slike ord, og Rudolf Steiner har gitt oss hundrevis ved forskjellige anledninger, har gjennom innhold, tonefall og komposisjon kraft til å vekke sjelslige evner. For en pedagog er dette spesielt viktig, for om denne indre aktivitet praktiseres regelmessig vil vi med fornyet styrke kunne støtte barna i deres utvikling.

Mindre kjent for oss er muligens bruken av yantra, slik det praktiseres i Østen: et bilde, kaligrafiske tegn (brukt spesielt i Japan), eller en skulptur, plassert for eksempel ved en inngang, en plass for andakt som kan forhøye karakteren i et rom. Uten å ta i bruk en slik terminologi anvendte Rudolf Steiner tegn og symboler på en lignende måte for første gang ved konferansen i München i 1907. Da ga han anvisninger til at veggene der Rosenkorskonferansen skulle finne sted ble drapert fra tak til gulv med lysende sinoblerfargede fløyelsgardiner. Det var ved denne anledningen at okkulte tegn og segl ble vist sammen med pilarmodellene til Joachim og Boaz fra Salomons tempel. Rudolf Steiner la vekt på at man gjennom dette la til rette for at visse oversanselige vesener kunne ta del i denne begivenheten her på jorden. Han indikerte også at okkult formidling aldri mer skulle være løsrevet fra den kunstneriske impulsen.

I 1913-14 pågår den kompliserte byggingen av det første Goetheanum med sine ulike ytre og indre romløsninger, pilarenes utskjærte

kapiteler, de graverte fargede glassvinduer og malte kupler. Her kommer samme tema tilbake i en mer begripelig og styrket form. Rom, farge og form kan under visse omstendigheter helt klart påvirke og gagne en helbredsprosess og vekke framtrepende åndelige krefter hos iaktakeren. I lys av dette må vi kunne balansere mellom sentimentalitet og kjølig abstraksjon for å bli i stand til å avgjøre hvilken rolle den Sixstinske madonna skal ha i barnehagen. Å utelate dette mesterstykke helt og holdent virker lite klokt. Om foreldre motsetter seg bruken av bildet av religiøse grunner, må vi evne å åpne opp for en utvidet forståelse av motivet. Hver enkelt førskolelærer må ta i bruk takt og forsiktighet. Det er avgjørende at den enkelte over tid har kommet til en overbevisning og ut fra denne personlige erfaring kan nå fram til foreldrene.

Likeledes vil det være uegnet å lage et alter omgitt av fargede draperier rundt den Sixstinske madonna. En slags helligdom med levende lys vil mange foreldre ikke føle seg fortrolig med, selv ikke de som har en genuin interesse for

antroposofi. Vår oppgave er derfor ikke så enkel: å innse at dette mesterverk forener en ren og klar stemning med en guddomlig åpenbaring, og samtidig er helt blottet for sentimentalitet. Kan vi derfor ikke ganske enkelt gi den Sixstinske madonna en plass i rommet, vel vitende om at barnas oppmerksomhet ikke behøves å ledes dit? Gjennom sitt blotte nærvær er bildet virksomt på en velgjørende, fredfull måte.

Om du vil ha mer informasjon, kontakt earlyyearsnews@aol.com

Med vennlig tillatelse fra Janny Nicol, Kindling.

Oversettelse: Mette Johannessen.

René Querido var leder og grunnlegger av Rudolf Steiner College i Fair Oaks, California, og underviste i steinerpedagogikk og antroposofi i hele verden. Han er nå pensjonert. Denne artikkelen er en revisert utgave av et foredrag ha ga til steinerbarnehagelærere under en konferanse på Rudolf Steiner College i Fair Oaks i februar 1989.

Tidligere publisert i IASWECes Newsletter 2008

BOKANNONSE

Å arbeide med englene: det lille barnet og den åndlige verden,

utgitt av det nordamerikanske steinerbarnehageforbundet (WECAN).

Boken er bl. a. en samling av artikler og essays som tidligere er publisert i Gateways (medlemsblad for steinerbarnehagene i Nordamerika).

Boken heter på engelsk: "Working with the Angels: the Young Child and the Spiritual World", og bestilles på www.waldorfearlychildhood.org

Nasjonale leseprøver er en stor urett mot elevene

Førsteamanuensis Harald Nilsen fra Lillehammer retter skarp kritikk mot nasjonale leseprøver.

- De nasjonale leseprøvene i skolen viser elevene så stor urett at de bryter mot FNs barnekonvensjon, mener førsteamanuensis Harald Nilsen fra Lillehammer. Nå skal han møte Barneombudet og kjempe for andre målemetoder.

Av Camilla Berg Hansen

LILLEHAMMER: Førsteamanuensis Harald Nilsen, som arbeider ved Høgskolen i Nesna på Helgeland, retter skarp kritikk mot de nasjonale prøvene som ble gjeninnført i skoleverket i år etter to års opphold. Han synes prøvene er både dumme og diskriminerende.

- Jeg har studert leseprøver for åttende trinn nøye, og min mening er at slike prøver oppfordrer til en uniformering. De vil tvinge elever til å tenke i takt, og gir ingen rom for selvstendig tenkning. I mine øyne er det en uhyrlighet å betrakte ti tusen unge mennesker som like individer.

Nilsen har avlagt doktorgrad i

norsk med temaet «evaluering». Han har også arbeidet femten år som ungdomsskolelærer på Smestad i Lillehammer og femten år som lærerutdanner på Nesna. Det er med denne faglige tyngden han uttaler seg.

- Jeg mener prøvene bryter mot FN's konvensjon for barns rettigheter. Blant annet artikkel fjorten, som sier at barns tankefrihet skal ivaretas. Disse leseprøvene stiller en rekke spørsmål med multiple choice-svar, altså at man skal kryse av på alternativ a, b eller c for å vise at man har forstått. Det er jo tankeløst å stille slike fragmentariske spørsmål ut fra en tekst. Å si at det måler leseforståelse, er sludder! Intelligente elever vil lese spørsmålene først, før de dukker ned i teksten og fisker ut riktig svaralternativ. Jeg har etter tretti år i skoleverket til gode å se en leseprøve som krever full, dypere forståelse av tekst som helhet. Enhver tosk kan svare på hvilken farge det er på en genser som nevnes i teksten. Jeg undersøkte ved forrige runde hva elevene syntes om teksten. De syntes den var dum; de fleste kunne bare fyke gjennom. Det tror jeg er blant årsakene til dårlige resultater: Hverken elever eller lærere er motiverte.

Nilsen reagerer mest på det han oppfatter som diskriminering.

- Artikkel to i konvensjonen sier at barn ikke skal diskrimineres. Leseprøvene diskriminerer enhver som tenker annerledes. De viser urett mot dem som bru-

ker lengre tid på å gruble. Ikke alle kan sette seg inn i den konforme tankegangen. Voksne ville aldri funnet seg i det.

Nilsen understreker at han ikke reagerer på testing generelt.

- Det er greit for meg at de ønsker å måle, men metodene må tross alt måle noe som likner på aktiviteten elever og lærere driver med i et klasserom til vanlig. De må også likne mer på noe elever leser i det virkelige liv. Disse tekstene er konforme, utdaterte greier. Elever i dag forholder seg til langt mer komplekse, multimedial tekst - vi snakker tekst, lyd og bilde. De har ingen problemer med å lese på nettet eller en brosjyre for en motorsykel. Slike virkelighetsnære ferdigheter burde måles. Da kunne vi vist hvor flinke vi er.

Han har bedt om et møte med barneombudet. På onsdag får han «audiens».

- Jeg håper de forstår argumentene mine og støtter meg. Så kan vi finne en bedre måte å måle ferdigheter på. Dagens testmakere fortjener en alvorlig advarsel, om ikke anmeldelse. Jeg lover i hvert fall at dersom det ikke bedrer seg, går jeg i rikspresen og anklager dem høyt og tydelig.

Barneombud Reidar Hjermann ønsket ikke å kommentere de nasjonale prøvene i forhold til FN's Barnekonvensjon overfor GD før møtet med Harald Nilsen har funnet sted onsdag denne uka.

vi på Solstreif barnehage

i Drammen

ERFARINGER FRA BARNEHAGELIVET

”hvordan gjennomføre foreldresamtaler”

Noen erfaringer for gjennomføring av foreldresamtaler i Rudolf Steiner barnehagene i Drammen; forberedelse, tilrettelegging, gjennomføring, oppfølging etc.

Vi ser at hverdagen er hektisk for mange av våre foreldre med levering og henting av barn i barnehagen. Det blir heller ikke alltid tid til den ”lille samtalen” i garderoben i slike bringe og hentesituasjoner, også ikke alltid så lett med ”små gryter og store ører” rundt seg.

Vi opplever at foreldrene har et inderlig behov å få ta del i barnets hverdag; være flue på veggen og gjennom foreldresamtalen kan vi gi et nærmere innblikk i barnehagehverdagen. Vi har derfor valgt å sette av tid på høsten etter ”innkjøringsperioden” og på vårparten før sommeren tar til, for gjennomføring av foreldresamtaler. Vi opplever at det er viktigere enn noen gang å ha disse kontinuerlige samtalene/oppfølgingssamtalene for å bli bedre kjent med foreldrene og kunne presentere pedagogikken og livet i barnehagen, med fokus på det enkelte barn. Samtidig behøver vi også få et nærmere innblikk i hjemmesituasjonene, veilede og evt. sette felles mål med oppfølging.

For det meste har det vært pedagogens rolle å gjennomføre foreldresamtaler, men de seneste årene ser vi at med en barnegruppe på 18 barn blir det mye å forholde seg til ikke minst i forberedelsesarbeid.

I hverdagen erfarer vi jo at vi er sammen om arbeidet med det enkelte barn og i gjennomgang av barnegruppen både

på avdelingsmøter (hver 14 dag) og kollegiemøter (hver 14 dag) får alle etter hvert et godt bilde av det enkelte barn i hverdagen i barnehagen. Vi har derfor gått over til å dele på dette arbeidet; dvs. at assistentene med lengre erfaring fra barnehagearbeid og deltidsstudenter som ønsker å ta del i arbeidet med foreldresamtaler også overlates til å bære dette ansvaret. Foruten at avdelingsleder

blir ”løst” fra en del krevende oppgaver, opplever assistenter en større aksept i sitt pedagogiske arbeid for gjennomføring av foreldresamtalen og ikke minst blir heller ikke avdelingen lidende når stadig avdelingsleder må forlate avdelingen. Vedkommende får være med avdelingsleder i noen foreldresamtaler, for å få et inntrykk av forløpet i disse samtalene. Vi gjennomfører foreldresamtalen i barnehagens åpningstid.

I forberedelsen til samtalen er det først og fremst viktig at man selv er godt forberedt, har tenkt gjennom forløpet i samtalen og hva man ut fra barnehagen ønsker å belyse.

Det klassiske; ”å tenke på barnet, se barnet for seg før man sovner noen netter i forveien” er til god hjelp for å forbinde seg med barnet

og familien.

Helt konkret er det viktig også selv å ha gjort noen notater til det man ønsker å ta opp eks, ”ser barnet mye på TV/dvd/pc – og evt. konsekvensene av dette, sosiale relasjoner i barnehagen, inntrykk, deltagelse, etterligning, dets opplevelse av barnehagelivet, bearbeidelse av inntrykk, lek etc.

I selve ”settingen” i foreldresamtalen serverer vi kaffe eller te og tenner et lite lys og ”ufarliggjør” inntrykket evt. førstegangsforeldre måtte ha av det å ha foreldresamtale.

De fleste av oss opplever det nok så høytidelig og litt alvorlig når man skal snakke om sitt eget barn i en slik sammenheng.

Vi starter med å gi et bilde av barnet slik vi betrakter det ut fra alderstypiske trekk, enkel beskrivelse av barnets fysiognomi, fødselsdato, mørk/lys, utadvent/introvert etc. Vi beskriver hverdagen i barnehagen, hvordan barnet glir inn i barnehagens rytmiske forløp fra det kommer om morgenen til det forlater barnehagen på ettermiddagen med alle dagens hendelser. Vi trekker ut spesielle hendelser, hvordan barnet forholder seg i de mer frie aktiviteter – lekesituasjoner, hva slags lek det søker, om barnet er initiativtager og hva som er aldersspesifikt. Vi ser på barnets fantasikrefter og evne til kreativitet. Vi beskriver de voksenstyrte aktivitetene; ring, eventyrstund, kunstneriske øvelser som maling, baking, matlaging, rengjøring, eurytmi og ser på barnets evne til konsentrasjon og hvordan det opptar beskjeder.

Når vi har vært gjennom barnehagens presentasjon kommer vi videre innpå hjemmesituasjonene. Foreldrene gir et bilde av hverdagen hjemme; rutiner om morgenen før de kommer i barnehagen, rutiner på ettermiddagen etter barnehagetid, for eksempel måltidsvanene hjemme, TV-vaner, familierelasjoner, erfaring ved levering og henting i barnehagen samt evt. spesialpedagogiske belysninger osv.

Vi sammenfatter samtalen i fellesskap med å bli enige om evt. felles mål for barnet; for eks. ”å få tid til å øve seg i å kle på seg selv,” men

også andre evt. pedagogiske tiltak; ”hvordan forlater barnet barnehagen”, og lignende situasjoner.

Når evt. spesialpedagogiske sider belyses, blir også barnehagens ressurser og kontaktledd til spesialpedagogiske enheter presentert for evt. observasjoner og videre kontakt til PP-tjeneste etc.

Det kan også være lurt å gi foreldre noen punkter til foreldresamtalen et par dager i forkant, slik at alle parter har forberedt seg. Det er alltid ønskelig at begge foreldre stiller opp i en foreldresamtale.

Eks. på noen punkter;

- Tror du barnet ditt trives i barnehagen?

Begrunn gjerne

- Hvordan opplevde dere

innkjøringsperioden for egen del?

- Hvordan opplevde barnet det?

- hvordan synes du kommunikasjon hjem – barnehage er?

- Får du vite det du trenger? Blir dine beskjeder tatt hensyn til? Kan noe bedres?

- Hvem omgås barnet med hjemme? / i barnehagen

- hva holder han på med hjemme/ i barnehagen (eks. lese, synge, turer, bake, snekre, TV/pc/dvd, besøk?)

- Har barnet oppgaver / ansvarsområder hjemme/i barnehagen?

- Hvordan kan hjem og barnehage utfylle hverandre med dette til barnets beste?

Holdninger og grensesetting:

- Hvorfor og hvordan setter vi grenser?

- Straffer vi?

- Når gir vi etter?

- Når og hvor belønnes barnet?

- Oppmuntres barnet til å vise omtanke?

- Oppmuntres barnet til å vise egen vilje?

- Hva er viktig å vektlegge i våre holdninger til barnet?

- Hvilke forventninger har dere til barnehagen?

- Andre ting man vil ta opp?

Hilsen, Gro Løkken.

Tanker rundt dagsrytmene i barnehagene våre

På vårt første heldags årsmøte på Hamar 22. mai 2008 hadde jeg som innledning til gruppearbeide nedfelt disse tankene rundt dagsrytmer i barnehagene våre. I tillegg til disse tankene sammenfatter jeg noe av det som arbeidsgruppene ble enige om rundt temaet og gjengir det her i Årstidsbrevet.

Er dagsrytmene våre relevante i forhold til de behov som vi skal dekke i dag?

Er det mange barnehager som har alle hovedaktiviteter før kl.12.00 på dagen?

Er det mange barnehager som har sitt hovedmåltid før kl.12.00 om dagen?

Er det slik at hvis vi ser på dagsrytmene våre, stemmer det da at det er en virkelig rytme av inn og utpust?

Hvor mange barnehager har 1,5 timer til virkelig frilek, uten innblanding av styrte aktiviteter?

Er det inn og utpust når man for eksempel har ring, eventyr og mat etter hverandre?

Hva gjør vi med resten av dagen etter kl. 12.00? Barn er jo i barnehagen ofte til kl.16.30

Er ettermiddagen et eneste langt utpust og ventetid?

Er det mulig at dagsrytmene våre har et etterslep av den tiden da barnehagene stengte kl.14.00?

Hvilke behov bør vi dekke i dag som ikke hjemmet dekker lenger og hvordan kan vi bruke dagsrytmene våre til å gi barna og oss som jobber der en mest mulig harmonisk dag?

Er det noe med dagsrytmene våre som gjør at vi som arbeider der blir

slitne og i så fall blir da ikke også barna slitne?

Dårlig tid burde være det vi har minst av, vi har jo en hel dag å ta av!

Hvordan kan dagen bli slik at barn og voksne kan virkelig leve i en naturlig inn og utpust, slik at våre oppkonstruerte voksenpauser ikke skulle være nødvendig?

Det skaper egentlig stress og press i forhold til tid? Det binder dagen for oss

Er ikke vi et alternativ til off. barnehager som kan tenke annerledes?

Hvordan forholder vi oss til ute og innetid, er hovedsakelig alle barn inne eller ute samtidig?

Hva tenker vi om å dele barnegruppene i mindre enheter slik at noen barn er inne og noen barn er ute, slik at store deler av dagen slipper barna å forholde seg til så mange. Tanker og erfaringer rundt dette.

Hvilke behov er de mest presserende å dekke i dag som foreldre og hjem dekket før. Er det noen forskjeller som vi må ta inn over oss og dermed også forandre noe i våre barnehager og også skoler?

Og på hvilken måte kan vi gjøre det og allikevel være steinerbarnehager?

Utdrag fra gruppearbeidet, det er ikke satt i rekkefølge etter spørsmålene.

Et svar på hvorfor vår rytme er så formiddagsorientert var at man ikke har fornyet dagsrytmene i forhold til åpningstidene. Før var våre åpningstider vanligvis mye kortere og steinerbarnehagene har blitt heldagsbarnehager i stedet for

halvdagsbarnehager.

Alle hadde som mål å ha en hjemlig atmosfære, og hva er det? Noen uttrykte det slik: Å idealisere det gammeldagse hjemmet der alle arbeidsprosesser blir synliggjort og er levende. Omsorg, grensesetting, tid, ro, lage sunne gode måltider, og det å la barna være litt i fred var stikkord for behov vi skal dekke.

Alle var enige om at vi har god tid!!!

Må vi ha samme rytme sommerhalvår og vinterhalvår var et spørsmål.

Man må lytte til barnegruppens behov og dagsform og utvise skjønn i forhold til dagsrytme og aktiviteter var et forslag. Måltidene må ligge som grunnlag for hvordan dagsrytmene utformes mente noen. Dagsrytmene er også avhengig av hvor i landet man befinner seg i forhold til tradisjoner og klima.

Forslag om mer frilek og mindre styrte “aktiviteter” var det mange som var enige om at det var behov for. Samtidig ble det stilt spørsmål om frileken alltid er et utpust også for de barna som ikke forstår de sosiale kodene?

Er det individuelt hvor lang tid barn bruker på å komme inn i dyp lek?

Å se hele dagen som en helhet er viktig, og å glemme ordet kjernetid var et forslag. Mens andre mente at fordi vi går i turnus måtte “aktivitetene” legges i en kjernetid. Et argument var at vi jo egentlig en pedagogisk instans dagen igjennom derfor er det egentlig ingen kjernetid. Det å forskyve hovedmåltidet til senere på dagen var det mange som mente kunne være lurt. Alle styrte aktiviteter kan fordeles utover hele dagen, som ring, eventyr, maling osv. mente mange. Noen hadde ringleker om ettermiddagen, noen hadde eventyr på ettermiddagen. Noen synes det var veldig fint å ha eventyrstund i egen grillhytte utpå ettermiddagen. Dette skapte en

spesiell stemning.

Hva er innpust og hva er utpust ble stilt som spørsmål. Her er deres forslag til svar på dette:

Utetid- Utpust

Måltid – Mellomting mellom ut og innpust

Ring - Innpust

Eventyr – Innpust

Foreldrenes oppgaver må ikke tas ifra dem var det enighet om. Men det er en hårfin og vanskelig balanse mellom vår oppgave og foreldrenes oppgave ettersom barna er i barnehagen mesteparten av sin våkne tid.

Skal man ha pause for de ansatte i barnehagen eller ikke? Her er det ulike oppfatninger. Et forslag er å legge inn en rytme i barnehagens dagsrytme slik at man har rom for naturlige pauser når man behøver det. Andre ville ha sine pauser. Noen ville prøve nye dagsrytmer å se hvordan det virket i forhold til å ta naturlige pauser i dagen.

Mange synes det er bra å dele barna inn i smågrupper deler av dagen. Det er helt nødvendig i småbarnsgrupper var det enighet om, men også de større barna har behov for å være i mindre grupper mente mange. Av og påledning var også mindre belastende med mindre grupper om gangen.

Mange mente at man må bruke sine uteområder maksimalt. Store barn trenger mer bevegelse og aktivitet enn de små. Alt er pedagogisk arbeide enten det er ute eller inne.

Av elleve barnehager er det to småbarnsavdelinger som ikke har så mange av de tradisjonelle” aktivitetene “ våre. Dette er et tankekors. Barn under tre år har helt andre behov enn barn over tre år har. Det må vi ta inn over oss og skape rytmer og innhold som er tilpasset denne alderen. De fleste barnehagene har alle hovedaktiviteter før klokken tolv på formiddagen.

Ref. Bjørg L. Røed

HVEM SPISER AV MIN GULOST

Det var engang en mann som gikk omkring og solgte alle slags rare saker til folk. Overalt hvor han kom var han velkommen fordi han hadde ting som passet både far og mor, søster og bror. Men en kveld gikk det ham ille. Da han skulle gjennom en stor skog møtte han et troll. "Nei, for en fin liten gubbe da," sa trollet. Han vil jeg ta med meg hjem og koke i den store gryta mi til kvelds. "Au," sa mannen, "vær så snill og slipp meg da, så skal du få de fine spennene jeg har i skreppa mi." "Hva skal jeg med dem?" brummet trollet. "Jammen om du slipper meg så skal du få hele skreppa mi da." "Tull," sa trollet, "den tar jeg jo allikevel." Mannen visste ikke sin arme råd hvordan han skulle slippe unna trollet. Men akkurat i det samme fikk han se månen som steg rød og rund opp over tretoppene. Nå fikk han en ide hvordan han skulle lure trollet. "Hvis du slipper meg," sa han, "så skal du få min store gulost, den er så stor og fet at du kan ete av den i 7 år." "Hvor har du den osten da?" sa trollet. "Bare vri på hodet så ser du den," sa mannen. Trollet stirret på månen, og han synes nok han hadde sett den før, men ikke visste han at det var mannens gulost. Nå var trollet ganske dum av seg og det var bra for mannen. "Den osten skal jeg ete i en jafs," sa trollet. "Å, du vet ikke hvor stor den er du," sa mannen. "Den ser bare liten ut fordi den er så langt borte." Nå fikk trollet lyst på osten og sa: "Kan du gi meg den da?" "Ja, om du slipper meg så," sa mannen. Nå ble trollet mistenksom. "Nei, slippe deg gjør jeg ikke før jeg holder osten i hånden." Han tok et godt tak om mannen og begynte å gå. "Er det langt å gå?" spurte trollet. "Å, det tar nok noen dager", svarte mannen. Trollet tok noen lange steg for å rekke fort fram til osten. Da han hadde gått en stund synes han så tydelig osten rørte på seg. Det hadde jo også månen gjort. "Den rører jo på seg," sa han. "Du må jo forstå at det er min kone som bærer osten til stabburet." "Jeg kan ikke se noen kone," sa trollet. "Det er jo fordi hun er så liten og osten så stor," det kunne mannen fortelle. Etter et par timer ble månen borte og da trodde trollet at osten var båret inn på stabburet. Han var så trøtt og la seg til å sove, men først puttet han mannen i vestlommen sin og knappet igjen så mannen ikke skulle rømme. Trollet sov helt til månen stod opp igjen, nå var månen blitt litt mindre som naturlig var, men mannen sa til trollet. "Se, osten er blitt mindre, noen har spist av gulosten min." "Det er vel kona di det," brummet trollet. Han likte det ikke. "Å, nei," jamret mannen, "det er nok tyver eller mus. Nå må du skynde deg før de spiser mer av den," sa mannen. "Det går fortære om du tar av deg det tunge sølvbeltet ditt." Ja, det trodde trollet også og kastet fra seg sølvbeltet. Neste natt gikk det likedan. Trollet så at osten var blitt enda mindre. "Du må løpe fortære," sa mannen. "Ta av deg de tunge gullspennene på skoene så løper du fortære." Trollet lot seg lure igjen og kastet av seg gullspennene. Tredje natt gikk det likedan. Nå sa mannen: "Du får sette meg ned så har du ikke meg å bære på heller. Da kan du løpe enda fortære, slik at du når fram før hele gulosten er blitt borte. Jeg kan komme etter jeg." Trollet lot seg lure igjen og satte fra seg mannen og løp så fort han kunne mot månen, mens han ropte, "hvem gnager på min gulost." Mannen han skyndte seg å løpe andre veien, nå hadde han lurt trollet riktig godt. Han plukket opp både gullspennene og sølvbeltet til trollet, dro til byen og solgte dem for mange penger. Nå kunne han bygge seg både nytt hus og ny låve. Så kjøpte han seg både kuer og hester, sauer, griser og høner og levde vel alle sine dager. Men trollet det går enda og leter etter gulosten og roper, "hvem gnager på min gulost."

FEM PRINSESSER SKAL UT Å GÅ,
DE HAR SLIKE FIN, FINE KJOLER PÅ.
DE TAR PÅ SEG KAPPER AV HERMELIN,
DE SKAL PLUKKE ROSER I HAVEN SIN.
EN PARAPLY HAR DE OGSÅ MED,
SORTE SKYER SEILER AV STED,
OG PRINSESSER MÅ IKKE BLI VÅTE,
FOR DA BEGYNNER DE Å GRÅTE.

FEM SMÅ PRINSER KOM RIDENDE FREM
OG BER OM Å FÅ LOV TIL Å FØLGE DEM.
SÅ PLUKKER DE ROSER ALLE SAMMEN,
DE VOKSER SÅ VAKKERT VED SVANEDAMMEN.
DA BRAKER TORDEN, BLINKER LYN,
REGNET FOSSER, OPP MED PARAPLYEN.
SÅ RIDER DE ALLE TIL KONGENS SLOTT,
OG DER FÅR DE SOVE
SÅ TRYGT OG GODT.

Jag lär mig se och höra utan spejarblick

Anne Widmark

Det är otaliga små händelser under en dag som vidareutvecklar barn. Och mycket av detta sker innan barnet börjar skolan. Det blir till ett fundament för barnet, till en grund att stå på och slå rot i. Att vara med om denna grundläggande tid är något som känns stort och ansvarsfullt för den vuxna.

Här går ett barn och bär en välfylld tillbringare. Det går med försiktiga steg, angeläget att inte spilla. I går var det också ett barn som ville bära tillbringaren. Det gick visst inte helt så bra, ty vid varje steg hoppade litet av innehållet ner på golvet. Barnet gick försiktigt, men... Att torka upp det tillsammans var ett roligt efterspel och blev till en tillfredsställande och viktig upplevelse för barnet. Det kändes gott att ingen blev uppbragt eller otålig eller kom med 'kloka' anmärkningar.

Ett barn sitter försjunkt i sysslan att ta på sig tofflorna, ett annat försöker öppna en knut, ett tredje kämpar med en knapp och ett knapphål. Alla får de vara försjunkna, får försöka, får kämpa i lugn och ro. Två barn är upptagna med att knyta förkläden åt varandra. Två pojkar har roligt genom att de torkar av sina skor på skomattan. Vad har de roligt åt kan man fråga? De torkar och torkar, och man ser tydligt att det är rörelsen, rytmen, ena foten, andra foten, som de njuter av. En flicka kommer till, ser på en stund och försöker sen göra likadant. Hon lyfter och sänker än den ena än den andra foten tills hon kommer underfund med hur de andra gör. Nu blir det en lek på 'treman hand', tills något annat tar deras uppmärksamhet i anspråk.

Några tvättar händerna. Det har de gjort många gånger förut, det syns. De gör det till en

ceremoni, d v s de lever helt och fullt med i vad de har för sig för ögonblicket. De låter vattnet rinna över händerna. Sen tvålar de in dem och tvättar och gnider och sköljer och torkar. När de går därifrån ser de nöjda ut. Ibland låter de en känna på de vältorkade händerna, eller man får ta del av väldoften eller man får se hur rena händerna har blivit. Två barn leker häst. Att sätta en hästsele på sig eller den andre är ett litet konststycke. Det provas och undersöks, och när selen slutligen sitter där den skall, kan man möta en eldig häst och en lika eldig kusk eller hästskötare. Det dröjer inte länge förrän denne blir något annat. ”Nu skall jag vara hovslagare. Vi säger att du har tappat en hästsko.”

Där sitter en liten flicka och har byggt sig en liten, mycket liten värld. Hon mumlar ibland tyst och nöjd för sig själv. Detta mummel blir stundom livligt och tydligt. Då och då tar hon kontakt med någon som sitter bredvid, sysselsatt med något annat. För ögonblicket ger hon sig hän åt det hon leker. Hon lever i det just nu. – Jag uppfattar flera sådana situationer av hängivenhet i det här rummet, där det är ganska stilla.

Därute leker barnen tunnelbanetåg med borden. De ordnar och styr och ställer, de ändrar och bygger till. De gör slutligen i ordning biljetter på sitt sätt. De bygger en spärr, en perrong. De inbjuder passagerare att ta sig en tur. De ropar ut hållplatserna och väntar tåligt när det har hängt upp sig någonstans vid av- eller påstigning.

De leker glasskiosk. De gör strutar av papper och ger dessa strutar alla lockande namn de känner. De hittar på hur man kan göra för att de skall se goda och läckra ut. De får ständigt nya idéer. Så småningom blir det korvförsäljning. Då gör barnen istället för strutar rullar av papperen, som de vrider ett halvt varv i bägge ändarna. Med en krita ger de senap, med en annan ketchup.

En annan dag bygger de en ’balansbana’. De vet exakt vilka möbler de kan få använda vid byggandet och vilka inte. Sådant känner barn på sig. Men kanske inte alla barn? Känslan här för tycks komma från de vuxnas dagliga umgänge med föremålen i de här rummen, deras sätt att ha levt med dem, använt sig av dem vid olika tillfällen. Efter ett tag måste det ändras litet här och litet där, förbättras genom att höja eller sänka. Så småningom gör de en simbassäng

av alltihop. Där kan man hoppa och dyka och simma av hjärtans lust.

Det finns mycket att vara med om, att upptäcka, att uppleva och ha roligt med, när man är i den här åldern. En av förutsättningarna är att det finns en vuxen i närheten som förmår sprida lugn och trygghet och som barnen är förtrogen med. Denna lugna, trygga punkt bör inte fara omkring som en skottspole med ambitionen att vara överallt. En sådan vuxen bör ha något för händerna, något som det är angeläget att få gjort. Det måste vara något som är meningsfullt, något som behövs, och som barnen då och då när de har vägen förbi kan stå och titta på en stund. Då uppstår värme i rummet, en värme som verkar som värmen som utvecklas i ett rede där hönan värper ägg. Då stimuleras barnens skaparförmåga. En riktig lek kommer inte till stånd utan denna värme.

Det är världar som byggs och världar som förändras, och det är fysikaliska lagar och lagbundenheter som man suveränt handskas med. Och allt ackompanjeras av känslor, som kommer och går och varierar mellan lust och olust och kan pendla mellan glädje och ilska, jubel och sorg eller smärta. Där finns många nyanser och gradskillnader och många tvära kast. Detta känslöengagemang är som en steg, där barnet klättrar upp och ned i ständig rörelse. Vilken lycka för ett barn när den vuxne inte låter sig dras med i denna ’föränderlighet’ utan är ett pålitligt stöd när stegen håller på att glida åt sidan och en katastrof är på väg.

Vad är ett barns lek? – Sysselsättning, underhållning, tidsfördriv? – Eller är det något som är betydelsefullare än så, något som är livsviktigt?

Det råder många gånger likgiltighet och oförstånd, men ännu mer missförstånd i vuxen världen över det som utspelas eller borde utspelas i barnens värld. Av detta följer att de vuxnas nyfikna ögon, deras spejarblick, deras noteringar, men lika ofta deras besvärande frågor, deras ordsvall, deras menande skratt eller åtbörder tar död på leken. Den brukar förvandlas till teaterspektakel. Det är kanske det som är anledningen till att allt färre vuxna får se barnens lek, att så få blir insläppta i denna värld, barnens värld.

(Tidigare publicert i På Väg, 1980-6)

Boganmeldelse: Barndommens baghave

Helle Heckmann, Elba Books 2007 sider:
53 pris: 200 kr. inkl. Dvd-film

Anmeldt af Rikke Rosengren
Leder ved Bonsai vuggestue og børnehave

Fra bogens bagside:

"I de sidste mange år har jeg rejst rundt i verden og besøgt børnehaver, dagplejere, vuggestuer og skoler.

Der har været et stigende behov fra forældrenes side om at få rådgivning omkring hverdagen med de små børn. At beskrive det simple er ofte meget kompliceret, og jeg har forsøgt efter bedste evne at beskrive de fem vigtigste elementer omkring det lille barn:

Omsorg, bevægelse, spisning, søvn, og beklædning.

Alle lige vigtige – det ene betinger de andre.

Dvd-filmen Nøkken beskriver hverdagen i vor Steiner børnehave i København med de betingelser, vi lever under.

Det er ikke ment som en model, men som en inspiration til andre børnehaver. Vi vil også gerne vise forældre, hvordan vi arbejder og hvorfor vi gør som vi gør.

Dvd-filmen kan måske besvare nogle spørgsmål."

En dejlig, tryk og rolig hverdag for det lille barn

Endelig en ny bog for os forældre og pædagoger, det er dejligt med noget dansk skrevet Waldorfpædagogik. Godt og enkelt beskrevet, så læseren tænker, kan det gøres så enkelt...? Ja det kan det!

Pædagogikkens holdninger er fint beskrevet i et meget levende sprog.

Indholdet er beskrevet med ord, hvor det er tydeligt det er en erfaren pædagog med stor kærlighed til det lille barn, samtidig er det skrevet med en ægthed og ligetil facon.

Dvd-en

Dvd-filmen, er en fin dokumentation af det dejlige liv, børn kan have i en Waldorf børnehave. Det er tydeligt at det skinner igennem at der yderst stor bevidsthed om hverdagens opbygning og omsorg for det lille barn.

Filmen tager udgangspunkt i en hel dag i Nøkken. Den er meget professionelt filmet og Helle Heckmann fortæller i baggrunden om dagens forløb, med en meget rolig stemme med bevidste forklaringer og begrundelser.

Bogens opbygning.

Bogen er udgivet i indbydende format.

Der er 17 kapitler/afsnit. Der er levende

billeder på hver side. Flot lay out.

Derudover er der vedlagt en Dvd-film.

Bogens anvendelighed

Det der virkelig fænger ved bogen er forfatterens evne til at træde igennem og vise sit fag med mange års erfaring.

Bogen kommer med mange gode råd om tacklingen af hverdagen i en børnefamilie. Derfor henvender den sig mest til forældre med børn i denne aldersgruppe eller børnehavepædagoger eller andre med interesse for det lille barn.

Det smitter tydeligt igennem at forfatteren er oprigtig og bogen er først og fremmest skrevet af lyst.

Dvd-filmens anvendelighed

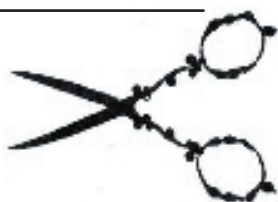
Kan bruges af forældre, til at opleve og se hvordan livet i Nøkken er.

Desuden kan den være et udmærket arbejdsredskab for andre pædagoger, her kan man se livet i en børnehave og evt. stille det gode spørgsmål: hvorfor er det vi gør, som vi gør...?

Materialet er udviklet som inspiration og ikke som model, vi skal her huske vores individualitet. Dvd-filmen er meget oplysende om vores pædagogik og det er spændende at gå i dybden om hverdagens opbygning og vigtighed at se os selv, som bevidste rollemodeller.

Boken kan kjøpes hos Steinerbarnehageforbundet,
e-mail: forbundet@steinerbarnehagene.no

Sakset

Bruk av smertestillende hos barn fordoblet

OSLO: Barn bruker dobbelt så mye av feber- og smertemedisinen paracetamol nå enn i 1990.

– Det er ingen grunn til å tro at barn har dobbelt så mye vondt nå som i 1990. Det dreier seg om en holdningsendring hos foreldre, sier fagdirektør Anne Smedstad i Apotekerforbundet til Dagbladet.

Nye tall fra Apotekerforbundet og Folkehelseinstituttet viser nær en dobling av forbruket av paracetamol hos barn under tolv år fra 1990 til 2006. Tallene viser at ca. 1800 barn fikk medisinen hver dag i 1990, mens 3500 barn fikk medisinen hver dag i 2006.

– Økningen er voldsom og bekymringsfull. Problemet er at vi ikke sikkert vet hvorfor man gir barn mer paracetamol nå, sier førsteamanuensis Per Lagerløv ved Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin i Universitetet i Oslo.

Ifølge Lagerløv er det grunn til å tro at økningen også er stor blant ungdom.

Hvorvidt slik medisinerer er farlig for barna er usikkert.

– Vi vet lite om langtidsbivirkninger. Forskningen er begrenset, sier Lagerløv. (©NTB)

Steinerbarnehageforbundet,
Steinerskolenes Foreldreforbund (SFF),
Steinerskoleforbundet,
Rudolf Steinerskolen i Oslo og
Antroposofisk Selskap i Norge
inviterer til:

Fellesstevne og markering av 100 år antroposofi i Norge

med blant annet

Nicanor Perlas (Filippinene)

MENNESKET I VERDEN - VERDEN I MENNESKET

**Antroposofi som
individuell og kulturell
utviklingskraft**

Oslo, 16. - 18. oktober 2008

Åpent for pedagoger, foreldre og
andre interesserte.

Program og opplysninger om fellesstevnet er lagt på
hjemmesiden <http://www.rsio.no>

Fellesstevnet2008@rsio.no

Steinerbarnehagene i Drammen

søker **pedagogiske ledere** for høsten 2008.

Solhagen Rudolf Steiner barnehage er en av 2 steinerbarnehager i vakre og spennende Drammen.

Barnehagen ligger sentralt i et godt etablert boligområde med kort vei til marka og fint turterreng. Bygget er et tidligere bibliotek som har fått en annen funksjon og løft gjennom gode arkitekters utfoldelse. Nå står det store uteområdet vårt for tur til oppgradering og skal stå ferdig til høsten.

Huset innehar 3 avdelinger; 1 for småbarn og 2 for de store barna

Ved spørsmål ta kontakt med Gro Løkken tel. 32890260 / 95478580
e-post: solstrba@online.no

i Stavanger, søker **pedagoger og medarbeidere/assistenter** i 100% stillinger fra 1 august 2008. Vi har ledige vikariater med mulighet for fast stilling.

Steinerbarnehagen Bukkene Bruse ligger i naturskjønne omgivelser i Stavanger, med Vanassen og Sørmarka som naboer og drives etter Rudolf Steiners pedagogiske impuls.

Vi har fire avdelinger og er godkjent for 72 heltidsplasser for barn fra 3-7 år. Vi har åpne rom i vakre farger, og en stor naturtomt som uteområde, med busker, trær, kjøkkenhage og snekkerbod.

Interesserte bes henvende seg til barnehagen.
Send gjerne søknad på e-post til,

bukkenebruse@steinerbarnehagene.no

tlf 51584844

adr. Steinerbarnehagen Bukkene Bruse

Skolevollen 19

4017, Stavanger

v/ Daglig leder, Sverre Kvam

Den norske Eurytmihøyskole

Vi har opptak av nye studenter i august 2008. Den fireårige kunstpedagogiske utdannelsen gir undervisningskompetanse i eurytmi for steinerskoler og tilbyr en internasjonal Bachelorgrad i eurytmi og pedagogikk (med 240 ECTS studiepoeng) etter gjennomgått studium.

For mer informasjon:
www.eurytmi.no, dne@eurytmi.no
eller telefon + 47 22 44 32 90.

KALENDER 2008

Juni

22-28

Barnaårens betydelse för livet som vuxen
info@skillebyholm.org www.skillebyholm.org

Järna,
Skillebyholm

Juli

25-31

Nordisk sommer-konferanse
www.attskapaframtid.jarnafestivalen.se

Järna
Sverige

August

2-6

A World Conference for Waldorf Early
Childhood Educators
www.iaswece.org info@waldorfearlychildhood

Wilton,
New Hampshire,
USA

4-8

Oslokurset, institutt for steinerpedagogikk
www.steinerinstituttet.no

Oslo

29-30

Korte kurser: Årstidsfester
www.steinerseminar.dk

Charlottenlund
Danmark

September

26-27

Korte kurser: pædagogik og sundhet
www.steinerseminar.dk

Charlottenlund
Danmark

Oktober

16-18

“Mennesket i verden - verden i mennesket”,
Fellesstevne og markering av
100 år antroposofi i Norge
www.rsio.no fellesstevnet2008@rsio.no

Oslo

© 1998-2008 IASWECE

for førskolebarn i hele verden

støtt IASWECE i stort og smått

Cultura Sparebank, konto 1254 0518 600

Steinerbarnehagene i Norge 2007

1. 0182 **Oslo**, Eventyrbrua Steinerbarnehage, Storgata 55, tel. 22209430
2. 0256 **Oslo**, Solrosen Barnehage, Incognito Terrasse 9, tel. 92828480
3. 0377 **Oslo**, Linden Rudolf Steinerbarnehage, Hoffsveien 41, tel. 22730445
4. 1165 **Oslo**, Alveskogen Steinerbarnehage, Ljabrubakken 50, tel. 22750074
5. 1266 **Oslo**, Steinerbarnehagen på Nordstrand, Ljabruveien 90, tel. 22615926
6. 1358 **Jar**, Stjernen/Valmuen/Lillestua Steinerbarnehage, Grav gårdsvei 5, tel. 671622 77
7. 1394 **Nesbru**, Regnbuen Steinerbarnehage, Nesvangen 4, 66 980589
8. 1395 **Hvalstad**, Rudolf Steinerbarnehagen i Asker, Hvalstadlia 3, tel.6902331
9. 1430 **Ås**, Haugtussa Steinerbarnehage, Haugerudvn 7, tel.64944870
10. 1450 **Nesoddtangen**, Solsikken R.Steinerbarnehage, Støpsvei 31, tel. 66912453
11. 1458 **Fjellstrand**, Aurora Barnehage, Midtveien, tel. 66961057
12. 1476 **Rasta**, Idavollen Steinerbarnehage, Kantarellveien 20, tel. 67901596
13. 1506 **Moss**, Steinerskolens barnehage i Moss, Pb. 3045, tel. 69258306
14. 1662 **Rolvøy**, Veslefrikk Steinerbarnehage, Fredriksvei 2, tel. 69335445
15. 1815 **Askim** Steinersk.Barnh.i indre Østfold, Romsveien 10, tel. 69881408
16. 2070 **Råholt**, Steinerbarnehagen Veslebrunen, Sundbyveien 1, tel.. 63956669
17. 2312 **Ottestad**, Steinerbarnehagen på Hedemarken, Sandvikaveien 13, tel. 62588905
18. 2380 **Brumunddal**, Kjerringhaugen Steinerbarnehage, Annerudvegen 35, tel..62341798
19. 2608 **Lillehammer**, Ringelhorn Steinerbarnehage, Hågåveien 15, tel. 61256596
20. 2750 **Gran**, Gullfuglen Barnehage, Hjertebo, 61 33 23 05
21. 2816 **Gjøvik**, Fredvika Steinerbarnehage, Østre Totenvei 14, tel. 61132776
22. 2850 **Lena**, Steinerbarnehagen på Lena, Festad gård, tel. 61161568
23. 3044 **Drammen**, "Solstreif Barnehage", Mallingsgt. 1, tel. 32891096
24. 3142 **Vestskogen**, Steinerbarnehagen på Nøtterøy, Furumveien, tel. 33352209
25. 3217 **Sandefjord**, Rudolf Steinerbarnehagen i Sandefjord, Gokstadryggen 6, tel.33461520
26. 3490 **Klokkarstua**, Askeladden Steinerbarnehage, Holtebrekk, tel.32792191
27. 3520 **Jevnaker**, Almgrenda Barnehage, Åsbygda, 32 12 14 96
28. 3590 **Klokkarstua**, Holtebrekk Familiebarnehage, Holtebrekk
29. 3619 **Skollenborg**, Nyhusgården barnehage, Grosvoldveien 140
30. 4017 **Stavanger**, St.skolens Barnehage BukkeneBruse, Skolevollen 19, tel. 51584844
31. 4088 **Stavanger**, Villrosen Barnehage, postboks 6060, tel. 51882248
32. 4615 **Kristiansand**, Alvejordet Steinerbarnehage, Andreas Kjærsvei 77, tel. 38021710
33. 4631 **Kristiansand**, Blåmann Steinerbarnehage, Trymsvei 13, tel. 38095503
34. 4859 **Arendal** Stjerneglimt Steinerbarnehage, Postboks 902, Birkelund, tel. 37016727
35. 5231 **Paradis**, Tryllefløyten R.St.skolens barnehage, Rieber Mohnsv. 14, 55926319
36. 5236 **Rådal**, Rosenhagen Steinerbarnehage, Harald Skjoldsvei 42, tel. 55 11 70 90
37. 5507 **Haugesund**, Soria Moria Steinerbarnehage, Pb.1348 Gard, tel, 52712758
38. 6009 **Ålesund**, Rudolf Steinerbarnehagen "Stjerneøy", Nørvegjerdet 7, tel. 70138933
39. 7018 **Trondheim**, Steinerbarnehage i Trondheim, Melomila 1B, tel. 73511363
40. 7021 **Trondheim**, Sommerfuglen Steinerbarnehage, Havsteinekra 7
41. 7030 **Trondheim**, Steinerbarnehage Tyrihans, Tellefsengt. 2, tel. 73522670
42. 7053 **Ranheim**, Steinerbarnehagen Rotnissen, Rotvoll Ø, tel. 73913244
43. 7140 **Opphaug**, Bjelken Steinerbarnehage, Austrått Gård, tel. 72523904
44. 9007 **Tromsø**, Steinerbarnehagen i Tromsø, Kveldroveien 17b, tel. 77682561

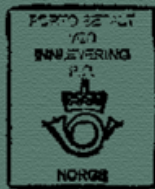
Støttemedlemmer:

1. 1450 **Nesoddtangen**, Haslerud Natur-familiebarnehage, Haslerudveien, tel.: 66 96 03 36
2. 3475 **Sætre**, Bjørndalen Gårdsbarnehage, Bjørndalen 18, tel. 32 79 81 70
3. 3475 **Sætre**, Sætre kunst & musikkbarnehage, Søndre Sætrevei 20, tel. 32 79 06 86
4. 4365 **Nærbo**, Steinerskolens Barnehage, Grenseveien 11, 51 43 24 00
5. 5098 **Bergen**, Eplekartan Helgesters Personalbarnehage, Øvre Sædalsvei 100, 55 27 38 70
6. 5745 **Aurland**, Spiren Barnehage, ved Sogn Jord og Hagebruksskule, 57 63 32 26
7. 8013 **Bodø**, Steinerbarnehagen i Bodø, Hakon Kløkstadsvei 14 B, tel. 75 52 58 55

Registrerte 6-årsgrupper – 1. klasser:

1. 6-årsgruppen v. **Steinerskolen i Asker** Nesvangen 10, 1394 Nesbru, 992 549 11
2. Solstua barnehage v. **Steinerskolen i Bærum** Grav Gårdsvei 5, 1358 Jar
3. 6-årsgruppen v. **Steinerskolen i Fredrikstad** Fredriksvei 2, 1665 Rolvsøy, 69 33 59 4704-08
4. 6-årsgruppen v. **Steinerskolen i Gjøvik** Østre Totenvei 14, 2816 Gjøvik, 61 13 27 80
5. 6-årsgruppen v. **Steinerskolen på Fosen** Austrått Gård, 7140 Opphaug, 72 52 17 23
6. 6-årsgruppen v. **Steinerskolen i Haugesund** Postboks 2506 Sørhaug, 5512 Haugesund, 52708560
7. 6-årsgruppen v. **Steinerskolen i Lillehammer** Heimtunveien 36, 2608 Lillehammer, 61 26 46 09
8. 6-årsgruppen v. **Steinerskolen på Lørenskog** Kantarellveien 10, 1476 Rasta, 67 91 40 00
9. 6-årsbarnehage **Barnebråten** Arnebråtteveien 112, 0771 Oslo, 33 13 98 90
10. 6-årsgruppen v. **Steinerskolen i Trondheim** Postb.3521 Hosp.løkken,7419 Trondheim,73879080
11. 6-årsgruppen v. **Steinerskolen i Ålesund** Parkgata 111, 6003 Ålesund, 70 12 27 00
12. 1. klasse v. **Furu Steinerskole på Ringsaker**, Løkendalsvn. 241, 2360 Rudshøgda, 62 35 53 22
13. 1. klasse v.**Steinerskolen på Skjold** Harald Skjoldsvei 32, 5236 Rådal, 55 11 23 80
14. 1. klasse v. **Steinerskolen i Tromsø** Kveldroveien 17, 9007 Tromsø, 77 61 03 99
15. 1. klasse v. **Steinerskolen i indre Østfold**, Romsveien 10, 1815 Askim, 69 84 40 20
16. 1. klasse v. **Steinerskolen i Arendal**, Furutoppen 12, 4847 Arendal, 37 01 67 27
17. 1. klasse v. **Steinerskolen på Eidsvoll**, Furulundsgutua 4, 2074 Eidsvoll, 63 95 12 77
18. 1. klasse v. **Steinerskolen i Askim**, Romsveien 20, 1815 Askim

B ECONOMIQUE

Returadresse:
Årstidsbrevet,
Birkebeinervegen 18,
2618 Lillehammer.

